

Lomu
Polokafo mono wenena Lomu
numudo minamo ya lufuwa wi
fulo gedami ka
Komu ka

Polo ya Kolinti numudofe, ido Senkilia numudo minami kamenalo ya lufuwa ama wito, Yesu koli kikito umuti Lomu numudo minamo wenena ya fulo gedanae, loto wena ma kuliya Fibi umaito, oluto uto uto Lomu numudo u fedeto ya gimami ne.

Mono wenenawa Lomu numudoka minamo wenena maleka ya Yuda wenena ido maleka ya ailo feka wenena ya minae. Ido Lomu numuna ya Itali mikalo gamani wenena numuni meya nabalo ya kiyabani we wekudini kuliya Sisa ya minaiye. Aya we yakafo mika negu-negu wenena muki olu afima o gedeto, wekudini kuliyai we wenaba ya nanimoko minenae, loto kimiwe so loto gilifi melaito, ba lomo wamo ne.

Ena Polokafo eti loto kolami, mikalo wenena muki ya Goti omunalo lifima mino ledami wenena ya minone. Ido lonote yakafofe, ido mona lalo melenumo yakafo ya olu lalo o ledámenami ne. Etito ya nefa, ido Yesu koli kikito umunumo, ya Gotikafo lifimate kilili oto, monatina efe limo wenena minae, loto lo ledenami ne, loto Lomu numudo uto kawa kuwa lalo api gilibinae, loto kolito, lufuwa ama ya wi fulo gedami ne.

Lo oloto melami ka

¹ Namu Polo, Kilisto Yesu kouba-nabala we ya aposolo we minenane, loto lune fito, Goti kala kuwa lalo lo oloto melenane, loto olu eika wi nedami ne.

² Kawa kuwa lalo ya komu adeina lo mele ledaito, polofetela yate felegaga lufuwau wiyamo,

³ ya Nalafo yamu lo mele ledami ne. Amo ya mikaleka ukanaki oloto piyami, ya Defiti ufa fiyami wenena yauti oloto piyaiye.

⁴ Ido Ouna ya felegaga minami yakafo moda Goti Nalafo aumafofo limo we ne, loto lilibami, ya folaiguti olu nedi edami yakafo ya lilibami ne. Wewa ya Yesu Kilisto Wekolate ya ne.

⁵ Amodokati ya mika negu-negu wenena muki minagu yauti mate ka limo ya koliti, koli kikito umuti, golodenawamo yamu kuliya ditoko minenaiye, loto nasafili o ledeto, aposolo lonowa lomaito ya olu minone.

⁶ Ido aya wenena minagu yauti linate yaki Yesu Kilisto wenenala minae, loto luti fiyami ne.

⁷ Linate Gotikafo siya-muluna gimami wenena Lomu numudo minamo, ya felegaga wenenane minae, loto luti fiyami wenena, linate muki ya lufuwa ama wi fulo gedowe. Eyalo.

Metefo Gotidokati ido Wekola Yesu Kilistodokati ya nasafili mona ido you amene mona ya linatedoka mino gedenaiye.

Polokafo wenenawa geyenae, loto auma wito kolami ka

⁸ Ena komu ka ama ya logiminagolowe. Kolalo. Linate koli kikitamo monatina yamu wenena mikau-mikau lo-lo o minanako, linate muki yamu

kolito ya siyane, lalole, loto Yesu Kilisto kuliyalo ya Gotine loumu minowe.

⁹ Koli minafe? Goti lonola olu minomo, ya ounelune-kane lawoko meletu Nalafo kala kuwa lalo lo oloto mele minowe. Aya Goti yakafo monane muki kolami we onobalalo ya ka ama lenagolowe. Kolalo. Namo ya kamena-kamena linatemu kolito kulitina loumutoko minoto,

¹⁰ ya linatedoka enae, loto kolito kiyaba omo idomo, ya oiya ama ya Gotikafo lalo kolito kanune olu oloto pi nedagetoma ya enae, loto loumutoko minowe.

¹¹ Eti loto loumomo, ya linate geyenae, loto kolomo, ya Ouna netala faifa lomami neta ya olu gedeto oneto yakafo auma wi gedenaiye, loto auma wito koli minomo yamu etito loumutoko minowe.

¹² Ido eti loto koli minomo, ya linatemuko kolámowe. Namoki linateki lakoina minoto ya linate koli kikitamo monatina yakafo namo sene-mulune olu aila wi nedageto, ido namo koli kikitomo monane yaki linate setimuludi olu aila wi gedenaiye, loto kolito ya oto geyenae, loto loumutoko minowe.

¹³ Ido mono wenenane-motao, linate kolife ádotenawae, loto ka ama logimowe. Kolalo. Ailo feka wenena maleka minagu yau mono lono oluto kulawa olu oloto piyomo, ya linate minagu yau ayaidana oto mono lononelo kulawa ma olu oloto pinae, loto kamena-kamena ya linatedoka enae, loto kanu ma moni wilofa, ido ka ma-ma oloto piyami yamu kanune minámaito minowe.

¹⁴⁻¹⁵ Wenena muki, Giliki kafi lufuwa kamo ido ágamo wenena, ka maninigu nemo ido minámami

wenena, muki ya kawa kuwa lalo lo oloto gim-
inamo lonowa nomaima nenako, yamu linate
Lomu numudo minamo yaki ayaidana oto lo
oloto giminae, loto auma wito kolowe.

Kawa kuwa lalo ya Goti aumala nemo ka

¹⁶ Kawa kuwa lalo lo oloto melomo yamu
ukanelo kolámomo ne. Ya neditole? Kawa
kuwa lalo ya Goti aumala nemo ka yakafo koli
kikitenawamo wenena muki olu omuni kenami,
ya Yuda wenena olu komu meletu, ido yaloti
Giliki wenenaki wenena maleka muki yaki koli
kikitenawamo ya olu omuni kenami ne.

¹⁷ Aya kawa kuwa lalo yakafo koli kikitamo
wenena ya Goti monala efe limoma olu oloto pi
gimami yamu ya koli kikito umu-umu o minae.
Aya yamu ya eti limo,

Monanina efe limo wenena ya koli kikito minamo
yamu ya kofawa mino kolinagilae,
loto ka mono lufuwau (*Hab 2:4*) ya nemo ne.

*Wenena muki Goti meni umuti u sinidigu mi-
namo ka*

¹⁸ Etito wenena yate Goti monala meni umuti
nosámami mona ailo-ailo muki mele minamo
yamu ya amokafo kosinaukati lifima ka naba-
naba olu oloto pi gede-gede o minaiye. Wene-
nawa mona nosámami melamo yamo ka ona kula
ya miwi minae.

¹⁹ Koli minafe? Goti monala maleka, mikaleka
wenena kolinawamo monala, ya amokafo olu
oloto pi gedainako, moda lunigu oloto nemo,

²⁰ ya adeina akaima mika kosina olu oloto piyami kamenaloti ya amo aumala, minowa-minowa oto nemo aumala, ido monala ailo, wenena monanina yaidana oto minámami, akaiya dito nemo omudekafo eyámonimo monala, ya neta-mata olufe limo netawa yakafa olu oloto pi gedaito, moda eyefe loti monala kolamo ne. Monala etiti kolamoma nenako, yamu wenena mate monala kolámone, loti lenawamo ka ma minámaiye.

²¹ Goti minaiye, loti moda kolafa, ido Gotite ona kula minaiye, loti kuliya olu faka ádoti, siyane, lalole, loti loumámoti, kani kiyamo mona ya u fa neta uto, ido luni-kani kolife ádami ya sinikafo asa wi gedaito minae.

²² Eti o minamo ya ka manedeu ne, lo minafa, ido u koliti kolámoti amo wenena buluti,

²³ Goti fulu fitala kiyámenami we lamenala ya fulititi, fulu fitala kinami wenena, nema-afa, aniki-kiyani leya witi moinamo neta, kudi-koiyofa yaidana oti olufe loti, ya gotite ne, loti koli kikito gimi minae.

Wenena muki nosámami monako melemo wamo ka

²⁴ Goti lamenala etiti fulitanako, inanimu lunikani kume-ugele kopa-napa nenawamo monamu kolamo yamu fuma wiyami mona meleti inanimu lulawanigu ya ukani olu kopaiti, ukanido kolinawamo mona ya fa melenawamo ne, loto Gotikafo koito gedaiye.

²⁵ Wenenawa yate Goti kala monala ona kula ya koli fulititi, suki we kala monala koli kiki loti, ido neta-mata olu oloto piyami we ya meni umuti,

olufe limo neta yako koli gimiti kouba-naba o gede minae. Wewa meni umamo we kuliya ya olu faka lo edemo dito minowa-minowa oto nemo ne. Ona.

²⁶ Ido meni umamo yamu Gotikafo koito gedaito, ya ukanido kolinawamo monamu aku loti koli minoti, ya wenaipani yate wemomoki efe loti onenawamo mona ya fuliti, inanimonigu ya kopa mona mele-mele o minato,

²⁷ ido wemomo yate ayaidana oti wenaipaki efe loti onenawamo mona ya fuliti, wemomo ailo mamu koliti ukani yo lito we ma kopa olu onamo, ya etiti suki kanu moinamo yamu inanimonimo ukani-luni-kanigu ya lifima ka itibiti olu minae.

²⁸ Wenenawa yate Goti kate ki umámenagolone, loti kolamo yamu ya Gotikafo kani-manini ya u fa netalo wageto kopa-napa mona melenawae, loto koito gedaito,

²⁹ ya lunikanigu mona nosámami-asamami faitoto mino gedaito, fina lowamuko kolimo diti, neta-mata maki maki olunumolae, loti koliti, wena koli nosámamiko gimiti, komumu-kamama witi, gini fuluti, moila fiti, koni witi, kani nosámamiko kimo idamo mona yamo luni-kanigu faitoto neto, ya wenena kamani kiti,

³⁰ ka nosámami lo gedeti, Goti koli nosámami umuti, ka koliti kolámoti, inanimomuko lalo minone, loti koliti, inanimonimo ukani-kulini olu faka loti, nosámami-asamami mona kofawa olu oloto piti, onibo menibo ka lamo ya kolámoti,

³¹ lunikanigu kolife ádoti, mona ona melámoti, inanimonimo wenenanina ya koli gimámoti, mulunigu kolámamo wenena,

³² ya yaidana mona mele minamo wenena moda fuluti u kopa unawae, loto Gotikafo lo melami ka ma ne, loti kolafa, aya mona faifa ilulu kuti melamo yako minámaiye. E'e, enu witi melamo, ya wenena mate mona yaidana melamo ya lalo geye minae.

2

Lifima meina lalo ido nosámami olunawamo ka

¹ Etito linate ya wenena maleka monani nosámaiye, lo gede minamo, ya linanimo monatina yamu nediye lenawamo ne? Wenena mamu ya mona etiti-etiti melamo ya nosámaiye, loti lo-lo amo wenena ya linate aya mona melanako, yamu lo-lo amo kawa ya linanimo yamuki ya lo minae.

² Ido yaidana mona mele minamo wenena ya Gotikafo lifima ka itibito gimami, ya moda ona efe lotoko gimami ne, loto koli minone.

³ Ido linate ya wenena maleka nosámami mona melamo yamu lifimani ne, loti lo gedegede afa, linate ya aya mona melamo yama Gotikafo lifimate itibito olu lomámenagoliye, loti kati kiyafe?

⁴ Ido Goti siya kala-kala alako ádaito, olu you loto lalo o lede minami mona aboga ya monalawa fa neta ne, loti kati kiyafe? Ake, linate eti loti kati kopa-napa kiyamo wenena ya Goti olu lalo o ledami monawa ya eyeti seti-muludi olu eleyapa wiyalo, loto monawa mele ledaiye, loti kolámafe?

⁵ Ido linate seti-muludi gedimo olu eleyapa wiyámanako, yamu kamena nabalo, Gotikafo lifima ka kula, efe lenami ka naba-naba olu

oloto pi lumunami kamenalo ya ka naba-naba olunawamo ka ya linanimote olu mau wi-wi o minae.

⁶ Yamu ka ma eti limo,

Amokafo ya wenena muki inanimomono monanido ya itibito olu giminagoliye, loto ka mono lufuwau (*Sng 62:12, Snd 24:12*) ya nemo ne.

⁷ Mona lalo melemo dinumo yakafo kulite oluto dito lamena o ledageto, kofawa minowa-minowa oto mino kolinagolone, loti koliti ya auma witi mona lalo mele minenawamo wenena ya kofawa minowa-minowa oto mino kolinawamo mona ya giminagoliye.

⁸ Ido wenena mate inanimomuko koliti, ka ona kula meni umuti nosámami monalo meyalo mele minenawamo wenena ya siya kala-kala lageto, lifima ka naba-naba giminagoliye.

⁹ Koli minafe? Nosámami mona mele minamo wenena muki ya inanimomono monanido ya miluma ka, keina naba-naba imo ka ya olunagilae. Etiti olunawamo, ya Yuda wenena u komu uti olato, ido yalo Giliki wenenaki wenena maleka muki yaki olunagilae.

¹⁰ Etiti olunagilafa, ido mona lalo mele minamo wenena muki ya inanimomono monanido ya you amene mona, lamena mona, kulini idami mona ya olunagilae. Etiti olunawamo, ya Yuda wenena u komu uti olato, ido yalo Giliki wenenaki wenenena maleka muki yaki olunagilae.

¹¹ Moda kolafe? Goti ya wenena iya meleto eika wiyámami wema ne.

¹² Goti lo melami kala olámamo wenena yate

nosámami mona mele minamo yamamuko moda fuluti u kopa unagilae. Lo melami kawa yakafo ligiya lo gedámenagoliye. Ido lo melami kala olato, aya ka yakafo kiyaba o gedami wenena yate nosámami mona mele minamo yamamu lo melami kawa yakafo ligiya lo gedeto lifima ka itibito olu giminagoliye.

¹³ Moda kolafe? Lo melami ka ya faifa kani atuwaloko kolinawamo ya Goti onobalalo ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedámenagoliye. E'e, lo melami ka ya koliti meyalo melenawamo yamuko monatina efe limo wenena minae, loto lo gedenagoliye.

¹⁴ Yamu kolalo. Ailo feka wenena ya lo melami ka olámafa, ido inanimó lunikafo koliti kawalo golodenawamo, ya kawa olámamo wenenawa ya moda inanimó kani kiyadoti ya moda lo melami kawa kolamoidana oti minae.

¹⁵⁻¹⁶ Eti o minamo wenenawa lunigu ya lo melami kawa mino gedeto ya lonowa olami mona olu oloto pi minae. Etito kamena nabalo, ya falukuto melonimo mona ido lute-kateu falukuto kolonimo ka muki ya Gotikafo iya meletó, lifima ka itibito lumunami kamenalo, ya wenena yate mona ma melonimo ya moda lalo nefa, ido ma ya nosámainako, lifimate ne, loti kani kiti ouniluni-kanigu kolamo mona yakafo olu oloto pi gedenagoliye. Yamu ya kawa kuwa lalo lo oloto melomo, ya Gotikafo lifima kawa itibito lumunami, ya Yesu Kilsto anau melageto, amokafo iya meletó lumunami ne, loto lo oloto melowe.

Yuda wenena yate lo melami ka meyalo melamo aumanina ma mino gedámami ka

¹⁷ Ido linate ma ya Yuda wenena minone, loti, ido lo melami ka ya litumate ne, loti, ido Goti ya lalimo Gotite ne, loti linanimo kulitina olu faka lo minoti,

¹⁸ ido lalo kolami mona ya kolife loti koliti, ido lo melami kakafo api gilibitaima nenako, monana lalo lema ya eye lalo meleti,

¹⁹⁻²⁰ ido lo melami ka yau kolife lonimo ka monala ona kula moda olu minone, loti kolamo yamu ya ouni omuna likami wenena ya kanu lalo gilibinumo wenena minone, loti, ido sinidigu moinamo wenena ya olu lamena o gedenumo wenena minone, loti, ido kolife ádamo wenena ya kolife lenawamo mona gilibinumo wenena minone, loti, ido ge ádamo wenena ya api gilibinumo wenena minone, loti auma witi koliti,

²¹ linate api gilibi-gilibi amo yamaidana oti linanimo luti-kati ya api ilibámafe? Ugele ámalo, loti lo-lo amoma nefa linanimotina ya ugele mona mele minafe?

²² Ido kume-ugele ánalo, loti lo-lo amoma nefa linanimotina ya kumeugele no minafe? Ido suki goti yaidana-amaidana ya eleka naba ginaima nefa, linanimotina ya wenena mate netawalo ya kifana-konuma-kobina melagu yati ma ugele olu minafe?

²³ Ido lo melami ka ya lamo olonimo ne, loti linanimo kulitina olu faka lo-lo amoma nefa linate ya aya kawa koliti kolámoti amo monatina yakafa Goti kuliya oluti lomafe?

²⁴ Aya mona melamo wenena yamu eti limo, Ailo feka wenena yate linanimo monatina yamu Goti kuliya kamana ki minae,

loto ka mono lufuwau (Ais 52:5, Ese 36:22, 23) ya nemo ne.

Goti ainala ukanigu fukamo ka

²⁵ Goti ainala ukanigu fukamo, ya lo melami kawa meyalo melenawamo yako moda kulawa minenami nefa, ido lo melami ka koliti kolámoti enawamo, ya aya monatina yakafo Goti ainala ukanigu nemo ya u minámamidana enami ne.

²⁶ Ido Goti ainala ukanigu fukámamo wenena yate lo melami kawa meyalo melenawamo, ya aya mona yakafo ainala ukanigu minámami ya u mino gedamidana enami ne, loto geyenagoliye.

²⁷ Etito ya ukanigu ainala fukámamo wenena lo melami kawa meyalo melenawamo mona yakafo linate mono lufuwa oluti ainawa ukanigu mino gedaifa, lo melami kawa koliti kolámoti o minamo wenena, linate lifimatina olu oloto pi gimina-goliye.

²⁸ Koli minafe? Yuda wenena monanina atuwaloko melamo ya Yuda wenena ona kula minámæ. Ido ukani atuwaloko Goti ainala fukamo ya ainala ona kula mino gedámæiye.

²⁹ E'e, Yuda wenena ona kula ya ouni-luni-kanigu ya Goti wenenala minae. Ido ainala ona kula ya ouni-luni-kanigu ya ne. Lo melami ka lufuwa wiyamo ya meyalo meleti fukamo neta ya minámæiye. E'e, Ounakafo lunigu mele gedami neta ya ne. Etiti minenawamo yamu wenena yate gebonina ádenawamo nefa, Goti yakafo gebonina lenami ne.

3

Mona nosámami yakafo mona lalo olu oloto piyámenami ka

¹ Etito Yuda wenena ya egaidana oti ailo feka wenena olu fulo gedeti lalo minae? Ido Goti ainala ukanigu nemo yakafo egaidana oto olu lalo o gedaiye?

² Aiyo, olu lalo o gedami neta kefo minámaiye. E'e, u komu melami neta ya Goti aimola kala ya Yuda wenena anigu melami ne.

³ Yamu nediye loto lenune? Maleka yate kalawa ya koli fulititi, koli kiki ádamo monawa yakafo Goti ka lido efe lotoko meyaló melemono idami monala ya olu fulo edenaife?

⁴ E'e, etito minámaiye. Wenena muki ya suki monako mele minae, loto geyenagoloba, ido Goti monala ya u ona kulako minowa-minowa oto minenami ne, loto eyenagolone. Etito yamu ya ka ma eti loto nemo,

Kamo ka lanimo ya moda efe lotoko lo-lo o minane, loti kolinagilae. Ido mate olu kalo mele kedenawamo ya moda olu fulo gedenagolane,

loto ka mono lufuwau (*Sng 51:4*) ya nemo ne.

⁵ Eti loto nemo nefa, ido nosámami monate yakafo Goti efe limo monala olu oloto piyagetoma, ya nediye loto lenune? Gotikafo lifima ka naba itibito lomami ya mona nosámami melaiye, loto lenube? Eti lomo ya mikaleka monaidana meletó lowe.

⁶ Yama minámaiye. Etito nemo neko, ya Gotikafo egaidana oto mikaleka wenena monate ya iya melenami ne?

⁷ Ido namo suki monane yamo ya Goti monala ona kula olu oloto pi edemo uto kuliya olu faka lagetoma, ya lifima ka itibito olu nomami, ya nedito olu nomami ne? loto we makafo lenaife?

⁸ Ido nosámami mona meletu ya olu itibito kulawa lalo oloto piyokele, loto lenube? E'e, eti ádenagoloba, ido wenena mate kamade kiti, eti lo-lo ae, loti lamomu lo minae. Eti lo minamo wenena ya lifima ka naba itibito giminami ya moda efe loto giminagoliye.

Wenena muki u kopa unumo mona yako mel-onimo ka

⁹ Etito ya nediye loto lenune? Yuda wenena ya wenena ailoma olu fulu gedeti lalo lema mino kolamo nefe? E'e, etito moda minámaiye. Yuda wenena, Giliki wenena, maleka wenena muki ya nosámami monate yakafo nela wi ledaito minone, loto ya moda lotonima ne.

¹⁰ Aya yamu ya ka mono lufuwau ya ka ma etito nemo,

Mona efe limoko melamo wenena ya ma minámae.

Moda ona lowe.

Lawokoti maki minámae.

¹¹ Kolife lamo wenena yaki ya ma minámae.

Ido Goti monila wilamo wenena yaki

ya ma minámae.

¹² Muki ya kanu lalotokati ya u kopa uti, olu lawoko iti u fa neta buluti minae.

Mona lalo mele minamo wenena ya ma minámae.

Moda ona lowe.
Lawokoti maki minámae.
(*Sng 14:1-3, 53:1-3*)

¹³ Kenebani ya folamo wenena kalenina wela
itámamo kale yaidana oto ne.

Weni kuluma yakafa wenenani koni wi-wi ae.
(*Sng 5:9*)

Weni atuwau ya koiyofa lotala yaidana oto ne.
(*Sng 140:3*)

¹⁴ Wenigu ya ka nosámami-asámami
ekefa imo ka ya faitiye. (*Sng 10:7*)

¹⁵ Kiyani yakafa alako uti
wenena ma gini fulu-fulu ae.

¹⁶ Wenena olu kopa o gedeti, keina fulunawamo
mona mele gede-gede amo kanudo ya mon-
imo wae.

¹⁷ You amene melamo kanu ya ma kolámae. (*Ais*
59:7-8)

¹⁸ Ido omunido ya Goti ya koliya kolamo omuni
melámae. (*Sng 36:1*)

loto ka mono lufuwau ya nemo ne.

¹⁹ Ena lo melami ka limo muki ya kawa kouba-
naba o edamo wenena logimami ne, loto kolone.
Eti loto logimami, ya mikalo wenena muki
monate opolito lifimate Gotidoka oloto pi fuli liye,
loti kolamo yamu kenebanido winagoliye, loto lo
melami kawakafa logimami ne.

²⁰ Moda kolafe? Lo melami kalekati ya
monate nosámami minone, loto kolife loto koli
minoninako, yamu lo melami kawa golode-
nawamo lonowa olagu yauti wenena ma Gotikafo
monatina efe limo wenena minae, loto lo gede-
nami wenena ya ma minámae.

Kilisto koli kikito umamo yamuko monatina efe limo wenena minae, lo gedami ka

²¹ Ido oiya ama ya Gotikafo monatina efe limo wenena minae, lo ledami mona olu oloto pi lomami, ya lo melami ka ido polofete kanina lufuwa wiyagu ya olu nuba oto lo oloto mele ledami, ya lo melami ka meyalo melonimo yamu ma minámaiye.

²² E'e, Yesu Kilisto koli kikito umamo wenena muki ya koli kikitonimo yamu ya Gotikafo monatina efe limo wenena minae, lo ledami ne. Eti lo ledami, ya wenena iya meletto eika wito lo ledámaiye.

²³ E'e, muki wenena ya nosámami mona meletto, Goti lamenala olu keleuto minone.

²⁴ Eti o minonimo, ya monatina efe limo wenena minae, loto lo ledami ya lalimo mona melonidokati ma minámaiye. E'e, Kilisto Yesu meina fito efili ledami yamu monatina efe limo wenena minae, loto lo ledami, ya aimola nasafilila yakafo faifa eti o ledami ne.

²⁵ Aya we Kilisto Yesu folageto, wanula yakafo wenena koli kikito umunawamo yamu nosámami mona lifimanina kilili o gedena, loto Gotikafo adeina akaimati lo melami ne. Eti loto lo melami, ya monatina efe limo wenena minae, lo ledami monala ya olu oloto pi lomaiye. Komu wenena nosámami-asámami mona melemo wamo, ya Gotikafo lifima ka naba alako olu oloto pi gimámoto, olu you loto koito gedemo wifa,

²⁶ ido oiya kamena amaleka ya aimola monala efe limoko nemo olu oloto pi lomami, ya Yesu koli kikito umamo wenena ya monatina efe limo

wenena minae, lo gedami monala ya moda efe limo mona ne, loto olu oloto pi lomami ne.

²⁷ Etito nemoma nenako, yamu ukade-kulite olu faka lenumo kanu ya ega ya ne? Kanuwa moda ku ledami ne. Ido nena monakafo ku ledaiye? Lo melami ka lono olonimo mona yakafofe? E'e, koli kikitonimo mona yakafo ukade olu faka lenumo kanuwa moda ku ledami ne.

²⁸ Etito ya wenena mate lo melami ka lonowa olunawamo yamu ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedámenagoliye. E'e, koli kikitenumo yamamuko monatina efe limo wenena minae, loto lo ledenagoliye, loto kolone.

²⁹ Ido amo ya Yuda wenena yako Gotinina nefemo? Ido ailo feka wenena yaki Gotinina minámáife? E'e, moda ailo feka wenena yaki Gotinina ne.

³⁰ Goti ya moda lawoko ya nenako, amokafo ainala ukanigu fukamo wenena koli kikitamo yamu kolito, ido ainala ukanigu fukámamo wenena yaki koli kikitamo yamu moda ayaidana oto kolito, ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedenami ne.

³¹ Etito nemoma nenako, yamu koli kikitonimo monawa yakafo lo melami ka olu fa neta itobe? E'e, etito minámáife. Koli kikitonido yamo lo melami ka ya olu auma wi edone.

4

Abalahamu koli kikitimo yamu monala efe limo we ne, loto Gotikafo lo edami ka

¹ Etito ya mikaleka autefo-kolofate Abalahamu yamamu nediye loto lenune? Netawa yamu kolami ya nediye loto kolami ne?

² Abalahamu monala efe lotoko melami yamu Gotikafo monala efe limo we ne, loto lo edami neko, ya aimola ukana-kuliya olu faka lenami kanu ma mino edagi ne. Ido Goti omunalo etito minámaiye.

³ Aya yamu ya ka mono lufuwau ya nediye liye? Abalahamukafo Goti koli kikito umami yamu monala efe limo we ne, loto lo edami ne, loto ka mono lufuwau (*Stt 15:6*) ya nemo ne.

⁴ Ido lono olamo wenena meinanina ya lono aboga yakafo nasafili o gedeto meinawa faifa gimaiye, loto lobe? E'e, lono olado ya moda lifima meinawa ya gimaiye, loto kolone.

⁵ Etito nefa, ido Goti omunalo ya monate efe limo wenena minenune, loto nedi-nedi enune? Monate u efe lenami lono ya auma wito olunuba, ido ogoufámonimo yamu Goti monalalo meyalo melámonimo mona lifimate kilili oto monatina efe limo wenena minae, lo ledami we koli kikito umunumo, ya koli kikito umonimo yamu ya monatina efe limo wenena minae, loto lo ledenami ne.

⁶ Etito Defiti yaki ayaidana oto wenena mate monanina olufe lamo lono olámafa, ido Gotikafo monanina efe limo wenena minae, loto lo gedami wenena ya lalo koli minae, loto kolito,

⁷ yaidana wenena yamu eti limo, Wenena ma lo melami ka meni umamo mona lifimanina ya kilili oto, nosámami monanina olu fulu gedami wenena ya moda lalo koli minae.

8 We ma nosámami monala yamu Wekolakafó lifima itibito olu umámenami we ya moda lalo koli minenaiye, loto ka mono lufuwau (*Sng 32:1-2*) ya nemo ne.

9 Ido lalo koli minamo wenenawa ya Goti ainála ukanigu fukamo wenena yamuko lifemo, ido ainála ukanigu fukámamo wenena yakimu liye? Aya yamu ya Abalahamu monala ya oluto logim-inagolowe. Kolalo. Abalahamu koli kikitimo yamu monala efe limo we ne, loto lo edami ka ya lo-lo one.

10 Ido nena kamenalo eti lo edami ne? Ainála mino edami kamenalo nefemo, ido ainálaki minámami kamenalo ne? Komu ainálaki minámami kamenaloma ya eti lo edami ne.

11 Ido ainálaki minámáido ya koli kikito umami yamu monala efe limo we ne, lo edeto, ya ainálawa ukanigu fukomo unawamo monawa ya aiga olamima nenako, yamu ainálaki minámamo wenena koli kikitamo yamu monanina efe limo wenena minae, lo gedami wenena muki ya aunibo-kolofanina Abalahamu ya ne.

12 Ido ainálaki minoti koli kikitamo wenena yaki ya aunibo-kolofanina ya ne. Aya wenenawa ya ainálawa ukanigu fukamo yamuko kolámoti, autefo-kolofate Abalahamu ainálaki minámami kamenaloma koli kikitimo monalalo yaki meyalo meleti monimo wamo yamu ya aunibo-kolofanina ya ne.

Koli kikitamo wenena muki ya Gotikafó monatina efe limo wenena minae, lo gedami ka

13 Moda kolafe? Komu adeina Gotikafó Abalahamu lo mele umuto limo, kamo ido ufa finanimo

wenena ya mikaleka eba muki ya iya ku gedowe, loto loumaima, ya lo melami kalo meyalo melami yamu loumámaiye. Koli kikito umami yamu ya monaka efe limo we minane, loto lo edeto, lo mele umami kawa ya loumaima ne.

¹⁴ Ido lo melami kalo meyalo melamo yamu iya ku gedowe, loto logimami neko, ya koli kikitamo monanina u fa neta wagi ne. Ido lo mele gimami ka yaki u kopa wagi ne.

¹⁵ Yamu kolalo. Lo melami ka yakafo lifima ka naba olu itibito lomaiye. Ido lo melami ka ma minámami neko, ya kawa kolito kolámoto onimo mona ya ma minámagi ne.

¹⁶ Etito Gotikafo Abalahamu ufa fiyami wenena muki yamu kolito, ya lo mele gimami ka ya kulawa amodoka fedenaiye, loto nasafili monala yakafo iya ku gedowe, loto, ya koli kikito umamo yamuko lo mele gimami ne. Ido Abalahamu ufa fiyami wenena muki yamu limo, ya lo melami kawakafo kiyaba o gedami wenena yamuko ádaiye. E'e, Abalahamu koli kikitimo monalo meyalo melamo wenena muki yaki Abalahamu ya autefo-kolofate lawokoma nenako, yamu lo mele gimami kawa ya kulawa moda lamodoka lakoina fedenaiye.

¹⁷ Aya yamu ya eti limo, Mikau-mikau wenena muki ya aunibo-kolofanina minenane, loto fulo kedowe, loto ka mono lufuwau (*Stt 17:5*) nemo ka ya Goti onobalalo moda ona kula gedimo ka ne. Aya Goti koli kikito umami, ya folamo wenena olu kofawa o gedeto, ido neta ma minámami ya faifa oloto piyo, loto olu oloto piyami we ya ne.

¹⁸ Abalahamukafo Goti lo mele umami kawa ya kulawa egaidana oto fedenaiye? loto kolámaifa, ido auma wito koli kikitoto kawa kulawa moda fedenagoliye, loto kolito kiyabala o minaiye. Aya kawa eti loto lo mele umami,

Ufa finanimomo wenena etiti minomomo unawamomo ne, loto ka mono lufuwau (*Stt 15:5*) ya nemo ne. Ido yaloti ka ma yaki eti loto lo mele umami,

Mikau-mikau wenena muki ya aunibokolofanina minenane,

loto ka mono lufuwau (*Stt 17:5*) yaki nemo ne.

¹⁹ Eti loto lo mele umami kamenalo ya Abalahamu melegela wani hadeti (100) yaidana oto minaima nenako, amomo ukanau ya kipa ufa finamomo aumane moda fuli limo ne, loto kolito, ido olonafomo Sala ukanau yaki nomilipala mulunau minenami aumala moda fuli lotami ne, loto kolife loto kolaifa, ido aya yamomo kala lele kiyámotomo, koli kikitimomo mona u kopa áumaito,

²⁰ Goti lo mele edami ka yamomo kolito koli fa neta itámami, koli kikito umumomo idami mona yakafomo olu auma wi edaito, Goti kuliya olu faka loto,

²¹ ya lo mele edami kawa ya kulawa olu oloto pinami aumala ne, loto auma wito kolami,

²² yamomo ya

Monala efe limo we ne, loto lo edami ne, loto ka mono lufuwau (*Stt 15:6*) ya nemo ne.

²³ Ena eti loto lo edami kawa ya Abalahamu yamukomo lufuwa wiyámaito.

²⁴ E'e, lalimomo Wekolate Yesu folaignuti olu nedi edami we koli kikito umonimomo wenena yamuki ayaidana oto monatimomo efe limo wenena minae, loto lo ledenagoliye.

²⁵ Nosámami mona melonimo yamu Goti Nalafa fulunaiye, loto fulo edaiye. Ido monatina efe limo wenena minae, loto lo gedena, loto lamomu kolito ya folaiguti olu nedi edami ne.

5

Goti nasafilila yamu koli lalo otoko minenumo ka

¹ Etito koli kikito umonimo yamu Gotikafo monatina efe limo wenena minae, loto lo ledaito, ya Wekolate Yesu Kilstokafo olu itibito Gotiki koina wi ledaiye.

² Ido amo koli kikito umonido ya nasafilila lulau idonimo kanu wi ledaito, ayau minonimo ya Goti lamenalau unune, loto kolito kiyaba o minoto, ya setemuludeu lalo kolitoko minone.

³ Ido yako minámaiye. Keina naba fede lomaigu yau moda ayaidana oto sete-muludeu lalo kolitoko minone. Ya neditole? Keina monamona o lumuto fedenami yakafo lute-kate olu auma wi ledenagoliye.

⁴ Ido lute-kate auma winami yakafo monate olu efe lo ledageto, Goti lalo leyenagoliye. Ido monate efe lageto, Goti lalo leyenami mona yakafo setemulude olu aila wi ledageto, amomu kolito kiyabala o minenune.

⁵ Ido kiyabala onimo mona ya kutuwa ámenagoliye. Moda kolafe? Ouna Felegaga lomami yakafo Goti siya-muluna lomami mona ya sete-muludeu leki faitimo yamu ya kiyabala omo dito kulawa olunune, loto lalo kolitoko minone.

⁶ Yamu kolalo. Lamo aumate minámaido ya Gotikafo Yesu kamena mele umaito, ya aya kamawalo Goti monala melámamo wenena yamu kolito ya folaiye.

⁷ Koli minafe? Monala efe limo we yamu kolito ana olu faka loto fulunami we lawoko ma nefemo, ido minámaiye? Ya ma kolámoba, ido monala laloko melami we yamu koliti auma witi ana olu faka loti fulunawamo wenena lawoko-lawoko ma minenawamo ne, loto kate kiyone.

⁸ Eti loto kate kiyoba, ido lamo monate nosámami melemo idonimo kamenalo, ya Kilistokafo lamomu kolito ade olu faka loto folami mona yakafo Goti siya-muluna oto dito koli lomami mona ya lilibaiye.

⁹ Etito oiya ama ya wanulakafo lifimate kilili oto, monatina efe limo wenena minae, loto lo ledainako, aiga ya lifima ka naba giminami kamena ya amokafo oto dito olu omude kenaiye.

¹⁰ Koli minafe? Komu ya lamoki Gotiki kuwolafo-kuwolafo minonido, ya Nalafo folami mona yakafo olu itibito Gotiki kutifi ledainako, oiya amoki kutifonimo yamu ya folaiguti nedito minowa-minowa oto minami mona yakafo oto dito olu omude kenaiye.

¹¹ Ido yako minámaiye. Wekolate Yesu Kilistokafo olu itibito Gotiki kutifi ledami mona oiya olonimo yamu Goti lulau mino edonimo yamu sete-muludeu lalo kolitoko minone.

Adamukafo folami monala ya lomaiifa, ido Yesukafo kofawa minowa-minowa imo monala ya lomami ka

¹² Etito we lawoko yakafo nosámami mona melami yama mikaleka o fedaito, ido nosámami mona yamakafo folamo mona ya fede gimami, ya ayaidana oto wenena muki yaki nosámami mona melanako, yamu muki ya fulumo wamo ne.

¹³ Koli minafe? Lo melami ka gimámami kame-nalo ya nosámami mona ya mikaleka nemo ne. Ido lo melami ka ma minámenami, ya wenena lifimani etito ne, etito ne, loti kolinawamo kanu ma minámaima nefa,

¹⁴ ido Adamu kamenalalo yati ya fulumo wamo mona yakafo wenena muki olu afima o gedemo uto uto, Mosese kamenalalo yaki ayaidana oto wenena muki ya nosámami mona melamo, ya Adamu ka kolito kolámoto imo mona melami yaidana oti melámafa, moda fulumo wamo mon-awa yakafo olu afima o gedeto kiyabani we wen-aba yaidana oto mino gedami ne.

Wewa Adamu ya aiga enami we Kilisto mebe-mabala oto lilibami nefa,

¹⁵ ido lelewa ya kanu ailo-ailo olu oloto piyaima, ya Adamukafo ka kolito kolámoto imo kanu olu oloto piyaito, ido Gotikafo neta lalo faifa lomami kanu olu oloto piyaiye. Koli minafe? We ma lawoko ka kolito kolámoto imo kanu olu oloto piyami yamamu wenena muki fulumo wamoma nefa, ido Goti nasafilila yakafo, ido we lawoko Yesu Kilisto nasafilila yakafo moda olu fulo edeto, neta lalo faifa lomami ya wenena muki olu oloto pi ledemo wiye.

¹⁶ Ido netawa faifa lomami yaki ido wewa lawoko nosámami mona melami yakafo neta olu oloto pi ledami yaki moda ailo-ailo ne. Wewa

Adamu nosámami monala lawoko yaloti ya lifima ka naba olu oloto pi ledaito, ya Gotikafo wenena muki olu kalo mele ledeto u kopa unawae, loto lo ledami nefa, ido ka kolito kolámoto onimo mona lifimate muki ya wewa Kilistokafo olu mofuto, ya monatina efe limo wenena minae, loto lo ledami mona ya faifa lomami ne.

¹⁷ Yamu ya wewa lawoko ka kolito kolámoto imo mona yaloti ya fulumo wonimo mona yakafo wenena muki olu afima o ledeto kiyabate we wenaba yaidana oto mino ledami nefa, ido wewa lawoko Yesu Kilistodokati ya Gotikafo oto dito nasafilila ido efe limo monala naba-naba ya faifa lomageeto, ya oluto omude kofawa minowa-minowa oto kiyaba wenena naba minomo dinune.

¹⁸ Etito ya wewa Adamu ka kolito kolámoto imo monala lawoko yamu ya wenena muki u kopa unawae, loto lo ledami yamaidana oto wewa Kilisto efe limo monala lawoko yamuki wenena muki monatina efe limo wenena minae, loto lo ledainako, omude kofawa minowa-minowa enumo kanu olu oloto pi ledami ne.

¹⁹ Koli minafe? Wewa Adamu lawoko ya ka kolámami mona yakafo wenena mumudi monanina olu nosámami o gedami yamaidana oto wewa Kilisto lawoko yaki ka meyalo melami mona yakafo wenena mumudi monanina olu efe limo o gedenagoliye.

²⁰ Etito nefa, ido ka kolito kolámoto onimo mona ya moda oloto pimo unaiye, loto lo melami ka ya mene oto lomaiye. Ido nosámami mona melemo wonido, ya nasafilila monala ya oto dito

mele ledemo idami ne.

²¹ Eti o ledami, ya komu fulumo wonimo mona yamu nosámami monakafo olu afima o ledeto kiyabate we wenaba mino ledami yamaidana oto oiya Wekolate Yesu Kilisto yamu monatina efe limo wenena minae, lo ledeto ya nasafili mona yakafo kiyabate we wenaba yaidana oto mino ledami, ya kofawa minowa-minowa oti mino kolinawae, loto eti o ledaiye.

6

Yesu Kilisto folaiguti olu nedi edami monalo ya olu mene o ledami ka

¹ Yamu nediye loto lenune? Nasafilila oto dito oloto pi lumunaiye, loto nosámami mona mele minokele, loto lenube?

² E'e, etito minámaiye! Nosámami mona moda fulu umonima nenako, yamu egaidana oto aya monalo enu wito melemono unumo ne?

³ Ido Kilisto Yesuki ekeleto noku wiyonimo wenena muki ya folaigu yaki lakoina ekeleto folonimoma ne, loti ya ma kolámafe?

⁴ Yamu kolalo. Melafo lamena aumala yakafo Kilisto folaiguti olu nedi edami yamaidana oto lalimote yaki omude kofawa minonimo kanu kofawalo ya moni-moni o minenune, loto amo folaito, mele edagu yau lamo noku wiyonido ya amoki lakoina ekeleto fologeto mele ledamo ne.

⁵ Etito ya amo folaigu yaki lakoina ekelonima nenako, yamu folaiguti neidaido yaki ayaidana oto ekelenagolone.

⁶ Etito ekeleto, ya nosámami mona kofa kouba-naba o edámenune, loto ukade nosámami mona

mele-mele o minami aumala ya wakenami ne, loto lute lila ya amoki lakoina yá yofolo moda folami ne, loto koli minone.

⁷ Moda kolafe? Folamo wenena ya nosámami monakafo nela wi gedámami ne.

⁸ Ena Kilistoki lakoina fulutonima nenako, yamu amoki lakoina omude kofawa minenumo ne, loto koli kikitone.

⁹ Eti loto koli kikitonimo, ya Kilisto folaignuti olu nedi edami yamu ya fulunami mona ya kofa kiyaba we wenabala minámamima nenako, moda kofa folámenagoliye, loto moda koli minone.

¹⁰ Etito folami, ya nosámami mona kamena lawoko moda fulu umutaifa, ido oiya kofawa minami, ya Goti yamuko kolito ya oto meletu o-o minaiye.

¹¹ Yamu ya linate yaki moda ayaidana oti nosámami mona moda fulu umutoba, ido Kilisto Yesu lulau mino edeto Goti yamuko kolito ya oto meletu o-o minone, loti kolitiko minalo.

¹² Etiti minoti, ya ukadi atuwa fulu fitala kinami lalo kolami monalalo meyalu meletenune, loti, ya nosámami monakafo aya ukadigu ya kiyabatina we wenaba mino gedenae, loto enami, ya koli umámalo.

¹³ Ido ukadi kofala-ana-kiyana yakafo efe ádami mona meletenune, loti ya nosámami mona kouba-naba o edámalo. E'e, folaguti nediti kofawa minamo wenena yaidana oti minanako, yamu ukadi-luti-kati ya Goti umuti, ido ukadi kofala-ana-kiyana muki ya efe limo mona meleti, Goti ya kouba-naba o edalo.

14 Koli minafe? Linate ya lo melami ka kilalau minámoti, nasafilila kilalau minama nenako, yamu nosámami mona ya kiyabatina we wenaba minámenagoliye.

Nosámami mona meyalo melenumo ya aya monakafo nela wi ledami ka

15 Yamu ya nedi-nedi enune? Lo melami ka kilalau minámoto, nasafilila kilalau minonima nenako, loto nosámami mona faifa melenumo nefemo? E'e, etito minámaiye!

16 Linate ukadiluti-kati ya we ma umuti golode-nune, loti koubanaba o edenawamo, ya aya we welalo mele-mele amo yakafa nela wi ledaiye, loti ya ma kolámafe? Etito ya nosámami monalo melenune, loti golodenawamo, ya aya monakafo nela wi gedageto, ya fuluti u kopa unagilae. Ido Goti welalo melenune, loti golodenawamo, ya monatina efe lenagoliye.

17-18 Etito komu ya nosámami monakafo nela wi gedaito, kouba-naba o edemo wamo nefa, ido ka mono kula api gilibamo ya koliti, luti-kati lawoko meleti kawa meyalo melato, ya nosámami monawa nelalauti ya eflito, efe limo mona nelalau ya mele gedaito kouba-naba o ede minone, loto kolito, ya siyane, lalole, loto Goti loumokele.

19 Kawa eti loto logimomo, ya linate luti-kati amika melainako, faifa mikaleka wenena lonimo ka ya lofi meleto logimowe. Yamu kolalo. Linate komu ya fuma wiyami mona ido ka koliti kolámoti amo mona ya kouba-naba o edenune, loti ukadi kofala-ana-kiyana muki ya aya monawa melado ya oto diti koliti kolámoti

amo monawa melemo idamo yamaidana oti oiya ama ya efe limo mona ya kouba-naba o edenune, loti ukadi kofala-ana-kiyana muki ya aya monawa melalo. Eti enawamo ya felegaga wenenala minenawamo ne.

²⁰ Koli minafe? Komu ya nosámami monakafo nela wi gedaito, kouba-naba o edamo kamenalo, ya efe limo monakafo kiyabatina we wenaba minámami ne.

²¹ Ido aya kamenalo ya nena neta lalo kula ma olu oloto piyamo ne? E'e, neta lalo ma minámaito, monawa nosámami yama oiya kati ki umunawamo ya ukanido kolinawamola imo ne. Aya monawa yakafo moda fuluto u kopa unumo kanuwa olu oloto pi ne.

²² Etito nefa, ido oiya ama ya nosámami mona nelalauti ya moda efilito, Goti kouba-naba o edamo nelau ya mele gedeto, ya neta lalo kula olu oloto pi gedami, ya felegaga mona meleti, kofawa minowa-minowa oti mino kolinawae.

²³ Moda kolafe? Nosámami monadokati meina olunumowa ya moda fuluto u kopa unumo ya nefa, ido Gotikafo faifa lomami neta ya Wekolate Kilisto Yesu lulau mino edeto kofawa minowa-minowa oto mino kolinumo ya ne.

7

Felegaga kanu kofawalo moinonimo ka

¹ Ido mono wenenane-motao, linate lo melami ka koli minamo wenena ya logimowe. Kolalo. Wenena omuni kofawa minamo kamenalo yako lo melami ka ya kiyaba we wenabanina ne, loti ya ma kolámafe?

² Etito ya wena ma wanafo omuna kofawa minenami kamenalo ya lo melami kawakafo amoki olu kutifi o edaifa, ido wanafo folagetoma, ya wanafoki kutifami kawa nelalauti moda efilaiye.

³ Yamu ya wanafo omuna kofawa minenami kamenalo ya wenawakafo wanafo fulitito we malo wagetoma, ya kume-ugelelo moni minaiye, loto lo edenagoloba, ido wanafo folagetoma ya kawa nelalauti efilito minainako, we malo unami ya kume-ugele ka ma ádenagilæ.

⁴ Etito ya mono wenenane-motao, linate yaki Kilisto ukana ofo folado ya Gotikafo olu enu wi gedaito, ya lo melami kawa moda fulu umutama nenako, yamu we ma ailo, folaiguti olu nedi edami welo uti ya Goti omunalo moda monatina kula oloto pinawae, loto eti o gedaima ne.

⁵ Koli minafe? Komu, lute lilalo mona melemo idonimo kamenalo, ya fuluto u kopa unumo mona kulawa olu oloto pi lumunae, loto nosámami mona yo limo monala ukadeu ya lonola olu minaima, ya lo melami kalekati oluto ya aya lonowa nosámami ilulu kuto olaiye.

⁶ Etito olaifa, ido oiya ama ya nela wi ledami monawa yauti moda fulutonima nenako, yamu lo melami kalekati moda efilil ledetaima ne. Eti o ledami, ya oiya lo melami ka lufuwa lila monalalo melenuwe, loto lono olámoto, Ouna monala kofawalo melenune, loti lono olunawae, loto efilil ledetaima ne.

Nosámami monakafo olu kopa o ledami ka

⁷ Yamu nediye loto lenune? Lo melami ka mona ya nosámami mona nefe? E'e, etito minámaiye! Lo melami ka kolámomo neko, namo nosámami

mona ya kolámogi ne. Koli minafe? Lo melami ka yakafo eti limo,

Wenena netanina yamu kolámalo, loto ka mono lufuwau (*Kis 20:17, Lo 5:21*) nemo ka yakafo lo fuko ledámami neko, ya netani-namu kolinumo mona ya nosámami mona ne, loto kolámogi ne.

⁸ Ido nosámami mona yakafo lo melami kawa yaloti oluto ya lunekaneu ya netanina-matanina muki yamu kolimo idomo mona olu oloto pi nedaiye. Yamu kolalo. Lo melami ka minámami neko, ya nosámami mona moda folamidana agi ne.

⁹ Etito namo komu lo melami ka yamu kolámomo kamenaloma ya mino kolomo ne, loto kolofa, ido aiga, Goti lo melami kala kolodo, ya nosámami mona neidaito,

¹⁰ ya namo fuluto u kopa unamo we minowe, loto kolomo ne. Eti loto kolomo, ya Gotikafo kawa olu lalo o ledageto, mino kolinawae, loto lo mele ledaiifa, ido namo kolito ya moda fuluto u kopa unamo ne, loto kolomo ne.

¹¹ Koli minafe? Nosámami mona yakafo lo melami ka oluto ya meyalo melenane, loto kone wiyami kanu olu oloto pito, kone wito nofo folami ne.

¹² Etito ya lo melami ka ya felegaga nemo, ido kawa muki lo melami ya moda ka lalo, efe limo ka, felegaga ka ya ne.

¹³ Etito nemoma nenako, yamu netawa lalo ya nofo folami neta ma nefe? E'e, etito minámaiye! Nosámami mona ya nofo folami neta ya ne. Koli minafe? Nosámami mona ya aimola monala

nosámami ona oloto pinaiye, loto netawa laloto oluto ya nofo folami kanuwa olu oloto piyami, ya lo melami kawa yakafo nosámami monawa oto dito nosámami ona ne, loto olu oloto pi ledami ne.

Lute lilaki ido lute kofawaki ya lowa fina fi minami ka

¹⁴ Koli minafe? Lo melami ka ya Ounadokati ne, loto koli minoba, ido namo ya mikaleka we minomo ya nosámami monakafo nela wi nedaito, kouba-naba o ede-edo o minowe.

¹⁵ Eti o minoto, ya nanimo oto meleto omo monane ya kolife ádowe. Mona ma melenae, loto lalo eyomo mona ya melámofa, ido mona ailo, eleka naba nofami mona ya mele-mele o minowe.

¹⁶ Etito eleka nofami mona meletoma, ya lo melami ka lalo ne, loto kane lawoko mele lo melami kalo itowe.

¹⁷ Etito nefa, ido nanimo kaneloti ya monawa melámowe. E'e, nosámami mona luneu nemo yamakafo melaiye.

¹⁸ Koli minafe? Namu mikaleka we minomo nenako, ukane-lune-kane lilau yau mona lalo ma minámaiye, loto koli minowe. Namu mona lalo melenamolae, loto kolofa, ido monawa lalo melenamo aumane ma minámaiye.

¹⁹ E'e, ya mona lalo melenae, loto kolomo mona ya melámowe. Ido nosámami eleka nofami mona ya mele minowe.

²⁰ Etito minofa, ido eleka nofami monawa mele minomo, ya nanimo melámowe. E'e, nosámami mona luneu nemo yamakafo ilulu kuto mele minaiye.

²¹ Yamu kolalo. Nanimono mona lalo melenae, loto kolomo we lune-kaneu ya mona nosámami mino nedaiye, loto kolowe.

²² Moda kolafe? Namo oune-lune-kaneu ya Goti lo melami kala ya koli lalo umu minofa,

²³ ido ukaneu ya ka ailo ma oune-lune-kane kuwolafo ka yakafo lowa fina fi nedeto, olu nosámami monawa ukaneu nemo yamakafo nela wi nede ne, loto koli minowe.

²⁴⁻²⁵ Aiyo, namo keina naba-naba kolomo we, ya Goti lo melami ka meyalo meletu kouba-naba o edemo unae, loto kane ki minofa, ido ukane yakafo nosámami mona lo melami ka meyalo meletu kouba-naba lonola kopa olumo idowe. Aiyo, eti o minomo we, ya ukane fulunami netawa yakafo nela wi nedaiguti ya kemakafo efili nendenaiye? Wekolate Yesu Kilisto yamu ya siyane, lalole, loto Goti loumu-umu o minowe.

8

Kilisto Yesu ya lifimate kilili oto, Ouna Felegaga fulu luteu ledami ka

¹ Etito oiya Kilisto Yesu lulau mino edonimo wenena ya lifima ka olu itibito lomámenagoliye.

² Moda kolafe? Linate Kilisto Yesu lulau mino edamo yamu Ounakafo olu kofawa o gedami ka lo melami yakafo nosámami mona ido fulunawamo mona lo melami ka nela wi gedemo wiguti moda efili gedetaima ne.

³ Yamu kolalo. Mikaleka ukade-lute-kate ya auma wiyámainako, lo melami ka ogofuto meyalo melámonimo yamu Gotikafo aimola Nalafo ilifi

melaito lomami ne. Ilifi melami, ya nosámami mona yamu ilifi melaiye. Ido lomami, ya nosámami mona melonimo wenena ukade-lute-kate yamaidana oto mikaleka ukanalula-kala oluto lomaito, ya aya mikaleka ukanalula-kala ya Gotikafo nosámami mona lifima ka olu umami ne.

⁴ Lifima ka olu umami, ya lamo mikaleka ukade-lute-kate monalalo moinámoto, Ouna monalalo monimo unumo wenena ya lo melami ka efe limo monala ya lamodoka u onenaiye, loto lifima ka olu umami ne.

⁵ Koli minafe? Mikaleka ukani-luni-kani monala melamo wenena yate mikaleka ukaniluni-kani lalo kolami neta ya kani ki umafa, ido Ouna monala melamo wenena yate Ouna lalo kolami neta ya kani ki umu minae.

⁶ Moda kolafe? Mikaleka ukade-lute-kate kolami mona ya moda fuluto u kopa unumo mona ya nefa, ido Ouna kolami mona ya kofawa mino kolimo idami mona, you amene mona ya ne.

⁷ Etito ya mikaleka ukade-lute-kate kolami mona yakafo Goti lo melami kala meyalo melenami ogoufámainako, ya aya kala meyalo melámoto, Goti kuwolafo nemo

⁸ yamu ya mikaleka ukaniluni-kani meyalo melamo wenena yate Goti lalo geyenami mona melenawamo ya ogoufámæ.

⁹ Eti o minafa, ido linate lutigu ya Goti Ouna mino gedaima nenako, yamu mikaleka ukadiluti-kati meyalo melámoti, Ouna lulau mino edeti amo monala ya mele minae. Ido Kilisto Ouna lunigu mino gedámami wenena ya amo wenenala minámæ.

¹⁰ Nosámami mona yakafo ukadi ya ofo folami nefa, ido lutigu ya Kilisto mino gedetoma ya efe limo wenena minae, loto lo gedami yamu oudi ya moda kofawa ne.

¹¹ Ido Yesu folaigniti olu nedi edami we Ouna ya lutigu mino gedaitoma, ya aya we, Kilisto folaigniti olu nedi edami we yakafo aimola Ouna lutigu mino gedami yamu ya ukadi fulunami netawa ya olu kofawa o gedenagoliye.

Ouna Felegaga yakafo Goti nomilipala olu leboilami ka

¹² Etito ya mono wenenane-motao, mikaleka ukade-lute-kate yakafo nena neta lomaido ya lalimo lifima itibito umuto monala melenumo ne? Ma minámaiye!

¹³ E'e, mikaleka ukadi-lutikati monala melenawamo ya fuluti u kopa unagilafa, ido Ouna mino gedami yakafo mikaleka ukadi monala ya ofo fulunawamo ya kofawa mino kolimo dinagilae.

¹⁴ Goti Ounakafo gilimaito moni minamo wenena muki ya Goti nomilipala minae.

¹⁵ Kolafe? Amokafo Ouna gimami, ya koli kolinawamo mona yakafo kofa nela wi gedenami ouna ma gimámaiye. E'e, Ouna gimami, ya nanimo nomilipanele, loto olu leboilami Ouna ya gimaito, amoki koina wi minae. Aya Ouna lulau mino edeto ya Weyano, Menefo, loto lula fi-fi one.

¹⁶ Ouna aimolakafo ya lamo oudeki mino ledeto ya Goti nomilipala minone, loto kolonimo ka ya amoki lakoina lo oloto pi lomami ne.

17 Ido nomilipala minoninako, amo netala-matala nomilipala iya ku gedami neta olunagolone. Ido olunumo, ya Kilistoki lakoina lamenalau minenagolone, loto oiya ama amoki lakoina keina mofunumo ya Kilsto olu minami netawa yaki lakoina olunagolone.

Lamenala aiga olu oloto pi lumunami kamena yamu kolonimo ka

18 Yamu kolalo. Lamenala olu oloto pi ledenami ya neta lalo dito nemo ma nenako, keina oiya ama kolonimo ya fa netaidana ne, loto kolowe.

19 Koli minafe? Mika kosina olu oloto piyami neta-mata muki ya Goti nomilipala olu oloto pi gedenami kamena ya eyenumolae, loti auma witi koliti, ya kiyaba o-o minae.

20-21 Netawa-matawa u fa neta wimo, ya inanimo lalo kolamo minámáiyē. E'e, Gotikafo u fa neta unaiye, loto lido, ya aya netawa fulu fitala kimo idami monakafo nela wi gedami, ya aimola nomilipala nelauti efilito olu lamenalau mele ledenaido, ya olu oloto piyami netawa-matawa muki yaki efilageto, ya fulu fitala kiyámoto, faifa laloko minowa-minowa oto minenagolone, loti koliti kiyaba o-o minae.

22 Yamu kolalo. Wenaipa nomilipani kedenagili ogofu kolamo yaidana oti mika kosina olu oloto piyami netawa-matawa muki olu lawoko oti ya adeinati ogofu koliti, au-au, lomo uti uti, oiya ama yaki ayaidana otiko minae, loto kolone.

23 Ido yako minámáiyē. Lalimo yaki, neta-mata lumunami yauti kana olonimo we Ouna

ya luteu mino ledami wenena, ya amokafo nanimo nomilipane minenawae, loto olu leboilami kula, ya ukade efilito olu aimoladoka olunami kamena yamu auma wito kolito kiyaba oto, ya sete-muludeu au-au, loto kolito minone.

²⁴ Etito kiyabala onimo yakafo olu omude kami nefa, ido kulawa ya omudekafo moda eyonimo neko, ya netawa yamu kolito kiyaba ámogi ne. Koli minafe? Wenena omunikafo koti olu minamo neta ya egaidana oti netawamu koliti kiyaba enawae? Moda eti ámenagilafa,

²⁵ ido omudekafo ágonimo neta yamu kolito kiyabala o minenumo, ya kate lawoko kito ya olunune, loto auma wito kiyabala o minenune.

²⁶ Ido Ouna yaki ayaidana oto lamo oude-lutekate aumala minámami yamu kolito, ya ade olu faka lo minaiye. Goti loumunumo, ya egaidana oto efe loto loumunuwe? loto kolife ádoba, ido Ouna aimolakafa lamomu kolito, luteu ya ka ma wetekafo ogofuto ádenumo ka ya au-au, loto ade olu faka loto Goti loumu-umu o minaiye.

²⁷ Eti o ledami we yakafo Goti kala lalo kiyami kalo meyalo meletó felegaga wenenala yamu kolito loumainako, yamu oude-lute-kateu nemo ka muki opoilami we Goti yakafo Ouna kalau nemo ka ya moda kolife lo minaiye.

²⁸ Ido Goti seni-muluni umamo wenena, aimola kala lalo kito luni fiyami wenena, ya neta-mata muki o gimito fedenami yakafo olu lalo o gedena, loto amokafo olu lawoko ito olufe lo gedami ne, loto koli minone.

²⁹ Eti o gedami wenena ya adeina akaimati geye fuli limo, ya Nanefo lebonala enawae, loto komu

adeinati auma wito lo gedami ne. Eti o gedami, ya Nalafo kunalafo-mota mumudi minenawagu yauti amo ya kana Nanefo minenaiye, loto eti o gedami ne.

³⁰ Ido eti loto auma wito lo gedaido, yalo ya luni fiyaiye. Ido luni fiyaido, yalo ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedaiye. Ido monatina efe limo wenena minae, loto lo gedaido, yalo ya olu lamenalau o gedami ne.

Goti siya-muluna lomami monau yati olu ailo o ledenami neta ma minámami ka

³¹ Netawa muki eti o ledami yamu nediye loto lenune? Goti ya lamoki koina wiyainako, kema ya kuwotefo minenami ne?

³² Amo ya lalimo muki yamu kolito, aimola Nalafo koito edámoto, fulunaiye, loto fulo edami we yakafo amoki lakoina neta-mata muki ya egaidana oto faifa lomámenami ne? E'e, moda lumunagoliye.

³³ Ido Gotikafo iyaina o ledami wenena ya kemakafo olu kalo mele ledenae, loto enami ne? Gotikafo monatina efe limo wenena minae, loto lo ledami,

³⁴ ya kemakafo lifimatina ne, loto lo ledenami ne? Kilisto Yesu folami, ya oto dito olu nedi edaito, ya Goti ana onaleka minoto lamomu kolito loumu-umu o minami we ya ne.

³⁵ Amo siya-muluna lomami mona yauti nena netakafo olu ailo o ledenami ne? Ka keina naba o lumuto fedenamife, ido miluma kolito kate mumudi kinumofe, ido olu nosámami o ledenawamofe, ido kadunamu fulunumofe, ido apako minenumofe ido fulunagolone, loto koli

lumunamife, ido lofo fulunawamofe, ya netawa yaidana-amaidana yakafo Kilisto siya-muluna lomami mona yauti olu ailo o ledenami nefe? E'e, etito minámaiye!

³⁶ Netawa ya Goti wenenala o gimito fedemo idami yamu ya eti limo,

Kamo wenenaka minonimo yamu ya kamena-kamena lofo fulu-fulu o minoti, ya sipisipi ofamo yamaidana oto lofenune, loti leyamo ne,

loto ka mono lufuwau (*Sng 44:22*) ya nemo ne.

³⁷ Etito nefa, ido Kilisto siya-muluna lomami we mino ledainako, yamu netawa-matawa mona-mona o lumuto fedageto ya auma wito olu fulu gedemo idone.

³⁸ Koli minafe? Namo kane auma wito kiyomo, ya fulunumowafe, ido faifa minenumowafe, ido enisolefe, ido wenabaninafe, ido neta-mata oiya fedenamife, ido aiga fedenamife, ido neta auma wiyami netati mafe,

³⁹ ido dito nemo netafe, ido lumuto nemo netafe, ido neta-mata olu oloto piyami neta yaidanaamaidana muki yauti makafo Goti siya-muluna lomami monau yati olu ailo o ledenami neta ma minámaiye, loto auma wito koli minowe. Aya siya-muluna lumumo idami mona ya Wekolate Kilisto Yesu lulau mino edonimo yamu lomami ne.

9

Polo ya Isilaeli wenenala yamu kolito siya-muluna keina imo ka

¹ Ena namo Kilisto lulau mino edomo we yakafu ka suki áдото, ka ona lomo, ya Ouna Felegaga luneu mino nedeto lito, ido nanimo yaki oune-lune-kane yauti eti loto logimowe. Kolalo.

²⁻³ Mikaleka wenenane, Isilaeli wenena yamu kolito sene-mulune keina naba-naba ito ogofu kolimo idomo, ya aiyo, kanu ma nemo neko, nanimo ya Kilistodokati u kopa uto, ebane ya wenenanewa gimogi ne, loto kolito Goti loumu minowe.

⁴ Aya Isilaeli wenenane, ya Gotikafo nanimo nomilipane minenawae, loto olu lebolito, aimola lamerala ya mino gedeto, amoki kutifi gedami ka ido lo melami ka ya gimito, felegaga kuliyai numuna nabau ya mono lonola gimito, ido ka lalo lo mele gimami, ya etito-etito olu lalo o gedenae, loto lo mele gimami ne.

⁵ Ido aunibokolofanina ya ka mono kiyaba we wenaba kulinigi we ya minae. Ido aya wenena yautiko Kilisto ya mikaleka ukanaki oloto pito aiye. Aya we Kilisto ya wenena, neta-mata, muki ya kiyabani we wenaba Goti ya nemo yamu kuliya olu faka lo edemo dito minowa-minowa oto nemo ne. Ona.

⁶ Ido Goti kala logimami ya u fa wiye, loti ádalo. E'e, Isilaelikati oloto piyamo wenena yauti ma ya Isilaeli wenena kula minámamo ne.

⁷ Ido Abalahamu ufa fiyami wenena yauti ma ufa fiyami wenena kula yaki minámamo ne. E'e, aya yamu ka ma eti limo,

Aisaka ufa finami wenena yako kamo ufa finan-imo wenena kula ya minenawamo ne, loto ka mono lufuwau (*Stt 21:12*) ya nemo ne.

⁸ Aya ka monawa etito ne: Abalahamu nomilipala faifa mikaleka monalekati oloto piyamo ya Gotikafo nanimo nomilipane minenawae, loto olu leboilámáiyē. E'e, Goti ka lo mele umaído yati oloto piyami nomilipala yautiko ufa finanimó wēnēna kula ya minēnagilae, loto limo ne.

⁹ Yamu ka ma ya eti limo,
Kamenawa melodo ya itibito oneto, ologafo
Salakafo nakafo ma kēdenagoliye,
loto lo mele umami kawa ya ka mono lufuwau
(Stt 18:10, 14) ya nemo ne.

¹⁰ Ido yako minámáiyē. Ka ma yamuki kati kife lalo. Autefo-kolofate Aisaka lawoko yakafo olonafo Lebeka lobe kipa mulunau melami,

¹¹⁻¹² ya kipawa lele kedámami kamenalo ya monanina lalo ido nosámami ma melámáifa, Gotikafo lele yamu onibo Lebeka eti loumami,
Komu we yakafo ege melami we ya kouba-naba o edeto kafuwalo minēnagoliye,

loto ka mono lufuwau (*Stt 25:23*) ya nemo ne. Eti loto loumami ka monawa etito ne: Gotikafo wēnēna iyaina o gedēnae, loto, ya wēnēnawa monanina yamu kolito iyaina o gedámáiyē. E'e, aimola kala lalo kito, luni fito iyaina o gedēnamo ka ya auma wito minēnagoliye, loto kawa loumami ne.

¹³ Aya yamu ya eti limo,
Yekopu ya sene-mulune umofa, ido Iso yamu eleka nofaiye,
loto ka mono lufuwau (*Mal 1:2-3*) ya nemo ne.

¹⁴ Yamu nediye loto lenune? Goti monala ya efe ádáiyē, lenube? E'e, etito minámáiyē.

¹⁵ Aya yamu ya Mosese eti loumami,

Wenena ma milumani kolito ani olu faka lenamo, ya moda nanimo kane lalo kito ya milumani kolito ani olu faka lenamo ne. Ido wenena mamu sene-muluneu kolinamo, ya moda nanimo kane lalo kito ya senemuluneu kolinamo ne, loto ka mono lufuwau (*Kis 33:19*) ya nemo ne.

¹⁶ Etito ya wenena luni-kani kolinawamofe, ido auma wito lono olunawamo yamu iyaina o gedámaiye. E'e, Goti aimola yakafoko milumani kolito ani olu faka lenami yamu iyaina o gedami ne.

¹⁷ Aya yamu ya Felo ya eti loto loumami, Kamo ya kiyabani we wekudi minenane, loto olu faka lo kedomo, ya namo aumane kamodoka olu oloto piyoneto, ya kuline mikau-mikau ba loto lo oloto melemonawae, loto olu faka lo kedowe, loto ka mono lufuwau (*Kis 9:16*) ya nemo ne.

¹⁸ Etito ya aimola kala lalo kito ya wenena ma milumani kolito ani olu faka liye. Ido aimola kala lalo kito ya wenena ma luni-kani gedageto minenawae, loto olu gedo gedaiye.

¹⁹ Aya yamu ya linate yauti makafo eti lonumunani, Aiyo, aimola kala lalo kito mona mele lomami, ya kemakafo ogofuto monala olu eleyapa wito ailo melenami ne? E'e, ogoufámonimo yamu amokafo nedito olu kalo mele ledaiye? loto loga o nedenanimo nefe?

²⁰ E'e, kamo eti loto loga o nedenanimo we ya faifa mikaleka we ma minoto, egaidana oto olu itibito Goti ka loumunane? Aya yamu ya eti limo, We makafo kaba oluto neta ma olufe lenami, ya netawa yakafo kamo etito olufe lo nedan-

imo ya neditole? loto wewa ya loumunami nefe?

loto ka mono lufuwau (*Ais 29:16, 45:9*) ya nemo ne.

²¹ Kaba masa olufe lenawamo wenena yate kaba oluti, filigaleka yauti masa ma lalo neta wenena omuni fulunamidana imo neta olufe lenune, loti koliti, ido filigaleka yauti masa ma fa neta yako olufe lenune, loti inanimu luni-kani kolinawado ya masawa olufe lenawamo ya nosámenami nefe? E'e, inanimu netanina ma nenako, inanimu luni-kani kolinawado ya moda olufe lenawamo ne.

²² Ido Gotikafo ayaidana oto aumala lilibito lifima ka naba-naba olu oloto pinae, loto kolito, ya wenena ma lifima ka naba giminami wenena ya masa nosámami yamaidana oti u kopa unawamo ne, loto olufe lo gedetami nefa, kamena fana-fana olu you loto koito gedami,

²³ ido wenena ma milumani kolito ani olu faka lo gedenami wenena ya masa lalo yamaidana oti lameneu minenawamo ne, loto komu adeina akaima olufe lo gedetami, ya aimola lamena aboga nemo mona olu oloto pi gimoneto wenena muki kolife lenawae, loto eti o gedami ne.

²⁴ Ido lalimo ya milumate kolito lameneu minenawae, loto olufe lo ledami wenena lute fiyami, ya Yuda wenena yautiko lute fiyámaiye. E'e, ailo feka wenena yauti yaki lute fiyaiye.

²⁵ Yamu ya Hosea lufuwa wiyaigu ya eti limo, Wenena ailo, namo wenenane minámamo wenena, ya nanimo wenenane minae, loto lo gedenagolowe. Ido sene-mulune gimámomo wenena, ya sene-mulune

gimomo wenenale, loto lo gedenagolowe.
(*Hos 2:23*)

²⁶ Ido linate ya namo wenenane minámae, loto logimomo eballo, ayalo ya kofawa minomo idami we Goti nomilipala ya minae, loti lo gedenagilae,
(*Hos 1:10*)

loto ka mona lufuwau ya nemo ne.

²⁷⁻²⁸ Ido Isilaeli wenena yamu ya Aisaiya yaki eti loto lo oloto melami,

Isilaelikati ufa fiyamo wenena ya kuwo noku ake nemo yaidana oti oloto piti minenagilafa, ido Wekolakafo kala ya mikaleka ama ya alako auma wito olufe lenagolinako, aya wenena mumudi yauti faifa kefolo efe yako olu omuni kenagoliye,

loto ka mono lufuwau (*Ais 10:22-23*) ya nemo ne.

²⁹ Ido aya yamu Aisaiyakafo komu eti limo,

Wekola auma aboga yakafo Isilaeli wenena kefo efemako fa minionigu yauti ufa melenawamo ne, loto koito o ledámami neko, ya numuna meya Sodomu ido Gomola yaidana oto lofo fulu fuli lagi ne,

loto ka mono lufuwau (*Ais 1:9*) ya nemo ne.

³⁰ Yamu nediye loto lenune? Kolalo. Ailo feka wenena ya monanina olufe lenawamo lono ya auma witi olámafa, ido koli kikito umamo yamu ya Gotikafo monatina efe limo wenena minae, loto lo gedami mona ya olamo ne.

³¹ Ido Isilaeli wenena ya lo melami kalo monito ya monate efe limo wenena minenune, loti lonowa auma witi olafa, ido aya kalo ya efe loti moinámamo ne.

³² Ya neditole? Koli kikito umuto ya moninune, loti kolámoti, inanimó lono ya oluto moninune, loti o minanako, efe loti moinámoti, uteba gini-nami kifanalo ya uteba witi lumu fou lamo ne.

³³ Aya yamu ya eti limo,
Kolalo. Saiyoni numudo ya uteba ginito olu kopa
o gedename kifana ya fiyowe. Amo koli
kikito umamo wenena ya moda ukanido
kolámenagilae,
loto ka mono lufuwau (*Ais 8:14, 28:16*) ya nemo
ne.

10

Isilaeli wenena yate Goti monala ya kolife ádamo ka

¹ Ena mono wenenane-motao, Isilaeli wenenane yamu kolito Goti loumomo, ya olu omuni ko gedageto ya sene-muluneu lalo kolinae, loto loumumo idowe.

² Wenenawa yate Goti yamu auma witi kolafa, ido kolife ádo minae. Aya monanina ya geyefe loto ya lowe.

³ Gotikafo monatina efe limo wenena minae, loto lo ledenami mona yamu kolife ádoti, lo melami ka meyalo melenumo ya Goti omunalo ya monate efe lenagoliye, loti inanimó monanina yamuko kolimo idamo yamu ya Gotikafo monatina efe limo wenena minae, lo gedename kanu ya meni umu minae.

⁴ Yamu kolalo. Kilistokafo Goti lo melami ka ya moda efe loto meyalo mele fuli lo fulitami, yamu koli kikitamo wenena muki ya ebate oluto aimola efe limo monalawa ya lamodoka meletó,

ya monatina efe limo wenena minae, loto lo ledami ne.

⁵ Kolafe? Lo melami ka meyalo melado ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedemami mona yamu Mosesekafo eti loto lufuwawiyami,

Lo melami ka lonowa olunawamo wenena ya kawa muki meyalo melenawamo yako omuni kofawa minenawae, loto ka mono lufuwau (*Wkp 18:5*) ya nemo ne.

⁶ Eti loto nemo nefa, ido koli kikitamo yamu ya monatina efe limo wenena minae, loto lo gedami mona yamu eti limo,

Linate kema ya kosinauka dinami ne? loti setimuludigu kolámalo,

loto ka mono lufuwau (*Lo 30:12*) nemo ka, ya dito Kilisto ilimito lumunuwe, loti setimuludigu kolámalo, loto limo ne.

⁷ Ido,

Kema ya no-lowa feumau ya lumunami ne? loti yaki setimuludigu kolámalo,

loto ka mono lufuwau (*Lo 30:13*) nemo ka, ya lumuto Kilisto folaiguti olu nedi edeto ilimito dinune, loti yaki setimuludigu kolámalo, loto limo ne.

⁸ Aya ka ya nediye liye?

Kawa kuwa ya moda linatedoka adu meletominoto, ya lutigu wetigu moda mino gedaima ne,

loto ka mono lufuwau (*Lo 30:14*) nemo ka, ya kawa kuwa koli kikitenawae, loto lo oloto melemele onimo ka ya ne.

⁹ Moda kolafe? Kamo ya Yesu ya Wekola ne, loto wekakafo lo oloto melenanimo, ido Gotikafo folaiguti olu nedi edami ne, loto seka-mulugau koli kikitenanimo, ya olu omuga kenami ne.

¹⁰ Koli minafe? Lutekafo koli kikitenumo ya Gotikafo monatina efe limo wenena minae, loto lo ledenagoliye. Ido wetekafo lo oloto melenumo ya olu omude kenami ne.

¹¹ Aya yamu ya eti limo,
Amo koli kikito umamo wenena muki ya ukanido kolámenagilae,
loto ka mono lufuwau (*Ais 28:16*) ya nemo ne.

¹² Etito ya Yuda wenena, Giliki wenena, ailo feka wenena olu ailo-ailo itenami ma minámaiye. E'e, Wekola lawoko ya muki Wekolate nenako, amokafo wenena muki lula finawamo ya olu lalo o gedemo dinagoliye.

¹³ Aya yamu ya eti limo,
Wekola kuliyaló lula finawamo wenena muki ya olu omuni kenami ne,
loto ka mono lufuwau (*Jol 2:32*) ya nemo ne.

¹⁴ Etito nemoma nenako, yamu mate koli kikito umámamo wenena ya egaidana oti lula finawamo ne? Ido kala kuwa kolámamo wenena ya egaidana oti koli kikito umunawamo ne? Ido kawa kuwa lo oloto melenami we ma minámenami ya egaidana oti kolinawamo ne?

¹⁵ Ido gilifi melámenawamo ya egaidana oti lo oloto melenawamo ne? Aya yamu ya eti limo,
Ka lalo oluti oti lo oloto melamo wenena ya kiyani omona biyane ne, loti muluni idaito lalo geyamo ne,
loto ka mono lufuwau (*Ais 52:7*) ya nemo ne.

Isilaeli wenena koli kiki ádamo ka

¹⁶ Etito nefa, ido kawa kuwa lalo ya ma koliti kolámoti o minae. Yamu ya Aisaiyakafo eti limo, Wekolao, ka wetata o gimonimo ya kemakafo koli kikito minaiye?

loto ka mono lufuwau (*Ais 53:1*) ya nemo ne.

¹⁷ Etito kawa kolinawamo yako koli kikite-nawamo ne. Ido Kilisto kala lo oloto mele-nawamo yako kolinawamo ne.

¹⁸ Etito nemo nefa, ido ka ma lenagolowe. Kolalo. Amo ya kawa kuwa ya ma kolámafe? E'e, moda kolitamo ne. Aya yamu ya eti limo, Noni lebona mikau-mikau u fulitami, ido ka lamo ya eba negu-negu ba lomo u fuli limo ne,

loto ka mono lufuwau (*Sng 19:4*) ya nemo ne.

¹⁹ Ido ka ma lenagolowe. Kolalo. Isilaeli wenena yate kolife ádafé? E'e, moda kolife lotamo ne. Aya yamu Mosesekafo komu Goti welaloti ya eti limo, Namoya wenena ma kulini minámami ya olu faka lo gedenamo, ya linate komumu winagilae. Wenenawa ka maninigu minámami ya ani olu faka lo gedenamo, ya linate seti kala-kala lenagoliye,

loto ka mono lufuwau (*Lo 32:21*) ya nemo ne.

²⁰ Ido aiga Aisaiyakafo Goti welaloti ka ma auma wito eti limo,

Namo monine wilámamo wenena yate olu oloto pi nedamo ne. Namomu koliti loga-miga ámamo wenena ya monane olu oloto pi gimomo ne,

loto ka mono lufuwau (*Ais 65:1*) ya nemo nefa,

²¹ ido Isilaeli wenena yamu eti limo,

Luni-kani gedito, ka koliti kolámoti amo wenena
ya kamena fana ane folado gimomo ne,
loto ka mono lufuwau (*Ais 65:2*) ya nemo ne.

11

*Isilaeli wenena maleka ya koli kikitoti Goti
nasafilila olamo ka*

¹ Yamu ka ma lenagolowe. Kolalo. Gotikafo Isilaeli wenenala ya meya gimaife? E'e, etito minámaiye! Nanimo yaki Isilaeli we, Abalahamu ufa fiyami we, Benisamini wenena yauti oloto pito minomoma ne.

² Gotikafo adeina akaimati geyefe limo wenenala ya meya gimámami ne.

Ido Elaiya kala ka mono lufuwau nemo ya ma kolámafe? Amokafo Isilaeli wenena ligiya lo gedeto ya Goti eti loto loumami,

³ Wekolao, yokila ki-ki amo folomoka muki ya foki-naki oti kofu o fulititi, ido polofeteka gini fulutato, ya nanimo yako faifa minoneto ya nofo fulunune, loti o minae, loto ka mono lufuwau (*1 Kin 19:10, 14*) ya nemo ne.

⁴ Eti loto loumaifa, ido Gotikafo ka itibito nediye loto loumami ne?

Wenena naba-naba seweni tauseni (7,000) yaidanate suki goti Bali ya kiyani umola fi umámamo wenena ya namodoka minenawae, loto kiyaba o gedowe, loto ya ka mono lufuwau (*1 Kin 19:18*) ya nemo ne.

⁵ Etito oiya ama yaki wenenawa yauti liligaleka ya nasafilila yakafo iya ku gedaito, amo wenenala minae.

⁶ Ido nasafilila yakafo eti o gedaima, ya lonon-idokati ma minámaiye. E'e, lono olamo yamu iya ku gedami neko, ya nasafili monawa ya nasafili ona kula minámagi ne.

⁷ Yamu nediye loto lenune? Isilaeli wenena moni wilamo netawa ya olu oloto piyámato, ido iya ku gedami wenena ya moda olu oloto piyato, ido liligaleka ya luni-kani gedimo minenawae, loto olu gedo gedaima ne.

⁸ Aya yamu ya eti limo,
Omuni fi-fi ageto ya kofe ádoti, kani melageto ya kolife ádoti minenawae, loto Gotikafo eti o gedaima nenako, adeinati eti omo uti uti oiya ama yaki ayaidana o minae,
loto ka mono lufuwau (*Lo 29:4, Ais 29:10*) ya nemo ne.

⁹ Ido Defitikafo ka ma ya eti limo,
Neta-mata ofo kiti no kolamo mona yakafo ika o gedeto, olu kilifuku nela wi gedeto, olu uteba wi gedeto, lifimanina itibito giminaiyeye, loto kolowe.

¹⁰ Omuni olu likageto ya kofa ágoti, meni ya kuba witi minowaminowa oti minenawae,
loto ka mono lufuwau (*Sng 69:22-23*) ya nemo ne.

Gotikafo ailo feka wenena olu omuni kami ka

¹¹ Etito ya ka ma lenagolowe. Kolalo. Isilaeli wenenawa uteba wiyamo, ya lumu fou loti u kopa unawamo nefe? E'e, etito minámaiye! Gotikafo komumu winawae, loto, ya koliti kolámoti amo

mona yamu ya ailo feka wenena olu omuni kami kanu olu oloto pi gedami ne.

¹² Etito Isilaeli wenenawa koliti kolámoti amo mona yamu ya mikaleka wenena muki ya koli kikitoti mino kolinawamo kanu olu oloto pi gedemo idami ne. Ido Isilaeli wenenawa Goti meni umamo yamu ailo feka wenena yate amomu koliti ya koli kikito umumo idamo ne. Etito nemoma nenako, yamu Isilaeli wenenawa itibiti amodoka o fuli lenawamo, ya ailo feka wenena mikau-mikau minamo muki yaki moda lakoina oto diti koli kikitoti mino kolimo dinawamo ne.

¹³ Ido linate ailo feka wenena ya ka ama logiminagolowe. Kolalo. Gotikafo ailo feka wenenana minagu ya aposolo lonowa olunane, loto nilifi melaito omo yamu sene-mulune lalo kolito lonowa ya olu minomo,

¹⁴ ya mikaleka wenenane, Isilaeli wenena yate koliti ya komumu winawamo mona olu oloto pi gedoneto, ya amo yauti liliga olu omuni kenaiye, loto eti o minowe.

¹⁵ Yamu kolalo. Gotikafo Isilaeli wenena gilifi fulitaido ya wenena muki mika negu-negu yauti itibito olu amodoka ito koina wi gedaima nenako, yamu Isilaeli wenenawa itibito aimoladoka gilimito enami ya nedi-nedi enawae? Moda folaguti olu nedi gedami yaidana enagilae.

¹⁶ Mide kofawa yauti konuma-kobina kana apito nenumola, ya ayauti maleka felegagale, loto Goti umunumo, ya netawa muki ya Goti netala, felegaga neta ne. Ido yá ma lufawa ya felegagale, loto Goti umunumo, ya yáwa kofala ana muki ya

Goti netala, felegaga neta ne.

¹⁷ Ido Isilaeli wenena ya yá olifi lalo neta numudoka kifamo yaidana oti minafa, ido yáwa akawa maleka lekami ne. Ido linate ailo feka wenena ya yá olifi kofuku faifa idami yaidana oti minagu yauti akawa maleka kiyaka oto yá olifi lalo netalo meletu olu mene oto kiyaba o gedami, ya yá lufawa yakafo olu mene enawamo akawa ya yá nowala olu umageto dinami yaidana oto aimola wenenala ouni wela-neta gimito olu auma wi gedaigu yau linate yaki oiya lakoina no koliti minae.

¹⁸ Eti o minanako, linate ya Isilaeli wenena ya yá akawa yaidana oto olu fulitito, lalimo oto dito olu mene o ledami ne, loti linanimo ukadi-luti-kati ya oluti idámalo. Ido, e'e, olu fulu gede minone, loti linanimo kulitina olu faka lenawamo, ya ka ama kolife loti kolalo. Linate ya faifa yá akawa yaidana oti minae. Yá lufawa ya olu auma wi edámamo ne. E'e, yá lufawa yakafo linate olu auma wi gede minaiye.

¹⁹ Etito linate ya Gotikafo lalimo olu mene o ledenae, loto aya wenena ya yá akawa yaidana oto leketo olu fulitami ne, loti ka itibiti lenawamo,

²⁰ ya moda ka ona lenagilafa, ido kati kife loti kolalo. Amo ya koli kiki ádamo yamu leketo olu fulu gedaima ne. Ido linate koli kikito umamo yamu ya ayau ya minae. Etito ya linanimo ukadi-luti-kati oluti idámoti, koliya koliti koti moinalo.

²¹ Gotikafo aimola Isilaeli wenenala koito gedámoto, yá akawa yaidana oto leketo olu fulitainako, yamu linate ayaidana oto koito gedámoto, leketo olu fulu ledetenaiye, loti ya koti

moinalo.

²² Etito ayalo ya Goti olu lalo o ledami monala, ido lifima ka naba olu lomami monala ya eti loti kati kife loti kolalo. Isilaeli wenena maleka, lumu fou lamo wenenaleka ya lifima ka naba olu gimami nefa, ido linatedoka ya olu lalo o gedaiye. Etito nefa, ido linate ya lalolau mino edenawamo ya moda olu lalo o gedenami kulawa ya eye minenagilafa, ido eti ámenawamo ya linate ayaidana oto leketo olu fulo gedenagoliye.

²³⁻²⁴ Ido Isilaeli wenenawa koli kikitámamo monanina olu eleyapa witi koli kikito umunawamo, ya amokafo itibito olu mene o gedenagoliye. Koli minafe? Kofuku faifa idami olifi yauti yá akawa ma numudoka kifamo olifilo olu mene enawamo ya ogoufámafa, ido amokafo linate ya kiyaka o gedeto olu mene o gedaima nenako, yamu numudoka olifilo aimola yá akawa yaki itibito olu mene enae, lenami ya moda itibito olu mene o gedenami ne. Goti aimola olu mene o gedenami aumala moda mino edainako, koli kikito umunawamo ya moda eti o gedenagoliye.

Gotikafo milumate kolami mona ya wenena muki gilibinae, loto kolami ka

²⁵ Yamu mono wenenane-motao, linate ya ka manedeu ne, loti linanimo ukadi-luti-kati olu faka lotenawae, loto, ya ka ma komu falukuto nemo ya kolife lenawae, loto kolito ya logimi-nagolowe. Kolalo. Isilaeli wenena yauti liliga ya adeinati luni-kani gedito minomo wamo nefa, ido ailo feka wenena amodoka moda o fuli lenawamo kamenalo,

²⁶ ya Isilaeli wenena muki olu omuni kenagoliye. Aya yamu eti limo, Saiyoni mowaloti ya nelauti efili gedenami we ya oto, Yekopu ufa fiyami wenena Goti monala meni umamo ya seni-muluni olu eleyapa wi gedenagoliye.

²⁷ Etito lifimanina kilili o gedenamo kamenalo ya namoki olu kutifi gedenae, loto lo mele gimomo kalo yama winaiye, loto ka mono lufuwau (*Ais 59:20-21, Jer 31:33-34*) ya nemo ne.

²⁸ Ena Isilaeli wenenawa yate Kilisto kala kuwa lalo meni umuti Goti kuwolafo minamo, ya linate ailo feka wenena kawa kuwa koli kikitenawamo kanu olu oloto pi gedenae, loto kolito eti o gedami ne. Etito nefa, ido Isilaeli wenenawa iya ku gedeto siya-muluna gimi minami, ya aunibokolofanina yamu kolito eti o gedami ne.

²⁹ Koli minafe? Gotikafo wenena luni fito, aumala monala faifa gimitami yama siyamuluna olu eleyapa winami ma minámaiye.

³⁰ Yamu kolalo. Komu ya linate ailo feka wena ya Goti kala ya meyalo melámamo nefa, ido oiya ya Isilaeli wenenawa meyalo melámanako, linate milumatina kolami ne.

³¹ Ido oiya ayaidana oti Isilaeli wenenawa yaki kalalo ya meyalo melámamo, ya linate milumatina kolami mona yamu ya amoki milumanina kolami mona ya oiya olunagilae, loto monawa gimami ne.

³² Etito ya Gotikafo wenena muki olu lawoko o ledeto, kalalo meyalo melámonimo monakafo nela wi ledami wenena ya minae, loto lilibami,

ya muki milumate kolami mona ya mele ledenae, loto monatewa lilibami ne.

Goti ebola lenumo ka

³³ Aiyo, Goti ka manenau nemo mona ido neta-mata muki kolife limo mona ya moda akaimati dimo uto uto koli akaiya itainako, amokafo eti o gedena, loto kolami ka ya egaidana oto kolife lenumo ne? Ido monala ya moni wilito egaidana oto eyefe lenumo ne?

³⁴ Aya yamu ya eti limo, Wekala kalau nemo ka ya kemakafo kolami ne? Ido kala kife lenami ka ya kemakafo loumami ne? (*Ais 40:13*)

³⁵ Ido Gotikafo lifima neta itibito numunaiye, loto neta ma kemakafo umami ne? (*Jop 41:11*) loto ka mono lufuwau ya nemo ne.

³⁶ Yamu kolalo. Mika kosina neta-mata muki ya amodokatiko oloto pito, ido amokafoko mona aboga kiyabani we wenaba minoto, ido amodokako ya u fuli lo fulitaima nenako, kuliya naba-naba mino edamima ya moda minomo dito minowa-minowa oto nemo ne. Ona.

12

Ukade-lute-kate muki ya Goti umu kiki lenumo ka

¹ Etito ya mono wenenane-motao, Goti siya-mulunau kolami mona yamu kolito, ya sene-muluneuti ka ama auma wito logiminagolowe. Kolalo. Yokila ki umamo neta yamaidana oti linate omudi kofawa minamo ya ukadi Goti umalo. Ya aimola felegaga netala, lalo eye-nami neta umuti kouba-naba o edenawamo

ya atuwako ámoti, oudi-luti-kati kulawa yakafo kouba-naba o edalo.

² Ido Gotikafo lalo kolami mona, mo loto onobalalo efe limo mona lalo ona kula yama kolife lenune, loti ya mikaleka wenena oiya ama mona melado ya meyalo melámoti, luti-kati kofawa gimami yakafo monatina eleyapa witi melalo.

Mono auma wi ledeto lonolalo fulo ledami ka

³ Nasafilila nomami yamu ya linate muki eti loto logimowe. Kolife lalo. Linanimomu ya oto diti kolámalo. E'e, Gotikafo koli kikitenawamo auma iya mele gimaido, ayalo ya sodoti kati kife lotiko minalo.

⁴ Etito ya ukade lawoko yau kofate-ade-kiyade muki nemo, ido lononina yaki lawoko minámami, ailo-ailo nemo

⁵ yamaidana oto mono wenena muki Kilisto lulau mino edonimo ya olu lawoko o ledaito ukana lawoko yaidana oto minoto, ido mono wenena ailo-ailo ya ukana kofalaana-kiyana yaidana oto minonimo, ya Kilisto wenenala ailo muki ya lamo kofate-ade-kiyade yaidana oti minae. Ido lamo yaki ya kofani-anikiyani yaidana oto minone.

⁶ Ido amo nasafilila yakafo lonola olunumo auma ailo-ailo iya meleto faifa lomaido, ayalo ya olokele. Etito polofete lono olunawamo auma gimami, ya koli kikitenawamo auma iya mele gimaido, yalo ya ka welaloti lo oloto melalo.

⁷ Ido mono kouba-naba lonola olunawamo auma gimami, ya kouba-naba lonola olalo. Ido wenena api gilibinawamo auma gimami, ya api gilibalo.

⁸ Ido wenena luni-kani olu auma wi gedename auma gimami, ya luni-kani olu auma wi gedalo. Ido ko namo netanigu yati ko ánamo wenena giminawamo auma gimami, ya luti-kati lawoko meleti efe loti gimalo. Ido kiyaba we minenawamo auma gimami, ya auma witi kiyaba laloko o gede minalo. Ido wenena milumani koliti ani olu faka lo gedenawamo auma gimami, ya seti-muludigu lalo koliti ani olu faka lo gedalo.

Wenenate sete-mulude kulawa giminumo ka

⁹ Wenenatina seti-muludi giminawamo, ya atuwako gimámoti, kulawaki gimi-gimi o minalo. Ido mona nosámami ya meti umuti, mona lalo yako olu kikitoti meletiko minalo.

¹⁰ Ido Goti wenenala muki ya lalimo wenenate ona minae, loti seti-muludi kulawa gimalo. Etitu ya linanimo kulitina oluti idámoti, wenena ailo muki kulini olu faka lo-lo enawamo mona ya gilibalo.

¹¹ Ido Wekola lonola olunawamo ya kenoba ámoti, Ounakafo oudi-luti-katigu ya yo lamena o ledó, loti lonola auma witi olu koliti, koubanaba o edalo.

¹² Keina kolinawagu ya auma witi minoti, amomu lalo koliti kiyabala oti, loumutiko minalo.

¹³ Felegaga wenenala neta mamu kolinawamo ya ani olu faka lalo. Ido eba malekati enawamo, ya auma witi kiyaba lalo o gedemo idalo.

¹⁴ Wenena mate olu nosámami o gedenawamo ya itibiti olu lalo o gedalo. Goti loumuti ya olu kopa o gedo, loti ádoti, olu lalo o gedo, loti loumalo.

¹⁵ Lalo kolamo wenenaki lakoina lalo koliti minalo. Ido keina fuluti kufu o minamo wenenaki lakoina kufu oti mino gedalo.

¹⁶ Luti-kati lawoko meleti, ya linanimomu kolamo yamaidana oti mono wenenatina yakimu kolalo. Kulite nemo wenena minenune, loti kolámoti, kiyanido wenena yaki koina wi gedalo. Ka manedeu ne, loti linanimomu kolámalo.

¹⁷ Ido mate olu nosámami o gedenawamo, ya itibiti olu nosámami o gedámalo. E'e, wenena muki omunido ya mona laloko melalo.

¹⁸ Linanimo oudi-luti-katigu you ameneko meleti, ya wenena muki yaki lakoina you ameneko minenune, loti kanuwa auma witi moni wilalo.

¹⁹ Sene-mulune gimomo wenenane-motao, linanimotina ya wenena lifima ka itibiti gimámalo. Ka muki ya Goti anau meleti, eba umalo. Aya yamu ya Wekolakafo eti limo, Wenena lifima ka giminamo ya nanimo lonone ma nenako, namo nanimonekafo itibito giminamo ne,

loto ka mono lufuwau (*Lo 32:35*) ya nemo ne.

²⁰ Ido ka ma ya eti limo,

Kamo kuwokafo kadunamu folagetoma, ya wela-neta umo. Ido nomu kolagetoma, ya no umo. Eti ageto, ya mona mele kedami yamu ukanalo naba-naba kolinami ne,

loto ka mono lufuwau (*Snd 25:21-22*) ya nemo ne.

²¹ Moda kolafe? Nosámami monawa yakafo olu afima o ledámenaiye, loti monawa lalo me-lenawamo yakafo nosámami monawa olu afima o edalo.

13

Gamani kiyaba wenena mona mele giminumo ka

¹ Ena wenena muki ya gamani kiyabatina wenena kanido meyalo melalo. Kiyabate wenena muki ya Goti welalotiko kiyaba o ledamoma ne. Ido amokafo kiyaba o ledamo auma gimámami neko, ya kiyabate wenena minámagi ne.

² Yamu kiyaba wenena kanina koli fulitamo wenena ya Goti aimola welaloti ka koliti kolámoti amo mona melae. Ido ka koliti kolámoti amo wenena ya inanimu lifima ka itibiti olunawamo mona ya melamo ne.

³ Yamu kolalo. Mona lalo melenumo ya kiyabate wenena kolini kolámenagoloba, ido mona nosámami melenumo ya moda kolini kolinagolone. Yamu ya kiyaba wenena kolini kolámenae, loto kolinanimu, ya mona laloko mele minageto ya keboka lenawae.

⁴ Koli minabe? Kiyaba we, Goti lonola olami we yakafa olu lalo o kedenami lono olaiye. Etito nefa, ido mona nosámami melenanimu ya moda koliya kolo. Amo ya kimi olu minami ya faifa olámaiye. E'e, Goti lonola olami we yakafa nosámami mona melamo wenena ya lifima ka moda itibito gimimani lonola olu minaiye.

⁵ Yamu kiyabate wenena kanido meyalo melonimo, ya lifima ka naba olutenune, loto kolito yamuko meyalo melenumo ya ogoufámaiye. E'e, meyalo melonimo mona ya moda efe limo mona ne, loto lute-kateu kolito yakimu kanido meyalo mele minenumo ya moda lalo enagoliye.

⁶ Etiti Goti lonola olamo wenena ya minoti, kamena-kamena aya lonowa olutoko minama nenako, yamu kifana takisi yaki ya meina melemele o minae.

⁷ Yamu wenena muki efe loti giminawamo neta ya gimalo. Kifana takisi ailoailo muki ya olu-olu enawamo wenena ya efe lotiko gimalo. Ido kiyabani wenena ya efe loti luti lalo meleti kanido meyalo melalo. Ido kulinigi wenena ya efe loti kulini olu faka lalo.

Sete-mulude gimi-gimi enumo ka

⁸ Wenena mate lifima o gedenawado ya alako itibiti gimi fuli lalo. Lifima lawoko yako itibi gimi fuli ádenumo, ya sete-mulude giminumo mona ya ne. Koli minafe? Sete-mulude gimi-gimi enumo ya lo melami ka yama lamodoka ya winaiye.

⁹ Yamu kolalo. Lo melami ka ma eti limo, Kume-ugele ánalo. Wenena gini folámalo. Neta ugele olámalo. Wenena netanina yamu kolámalo, loto ka mono lufuwau (*Kis 20:13-17, Lo 5:17-21*) nemo ka, ido lo melami ka ma ailo-ailo muki yama olu lawoko ito ya eti limo,

Kaimokamu kolanimo yamaidana oto wenenaka muki ya seka-muluga gimigimi o mino, loto ka mono lufuwau (*Wkp 19:18*) ya nemo ne.

¹⁰ Etito sete-mulude gimi-gimi enumo, ya wenena olu nosámami o gedenumo ma minámáiye. E'e, seni-muluni gimi-gimi enawamo ya lo melami ka meyalo melamo wenena ya minenawae.

Efe limo monako melenumo ka

¹¹ Ido eti enawae, loto ka ma logiminagolowe. Kolalo. Lamo kana apito koli kikito umonido ya olu omude kaifa, ido oiya ama ya kulawa moda alitimoma nenako, yamu oku onaguti nedinawamo kamena oiya ama ya ne, loti koliti ya eti alo.

¹² Sinidimo ya moda fuli loto, ko lenagolo moda alitimo yamu sinidimo monala olu wado fulito, lamena kiya-lawe kefa-afala muki ya olu minoto,

¹³ efe loto fo lido yaidana oto moinokele. No noto lute u kopa ito alikani oto u wanoba dinumo mona, kume-ugele noto kopa olu onenumo mona, moila fito komumu winumo mona muki yalo ya moinámokele.

¹⁴ E'e, ukanido owo wiyamo yaidana oti ya Wekolate Yesu Kilisto oluti amodoka ekeleti minalo. Ido ukadi-luti-kati lalo kolami monakafo ika o ledetenaiye, loti ya aya monalo kati fulámalo.

14

Koli kikitamo wenena ailo ya koli nosámami gimámenumo ka

¹ Ena koli kikitamo monanina auma wiyámami wenenaki ya koina wiyalo. Eti oti ya kani ligi-ligi kiyamo mona yamu moila fi gimito olufe lo gedenuwe, loti ádoti, faifa amoki koina witi minalo.

² Wenena mate neta-mata muki faifa nenune, loti koli kikitoti no kolamo nefa, ido koli kikitamo monanina auma wiyámami wenena yate kefa moi witi, konumakobina yako no kolamo ne.

³ Linate neta-mata muki no kolamo wenena yate neta ma moi wiyamo wenena seti-muludigu

koli nosámami gimámalo. Ido linate neta ma moi wiyamo wenena yate neta-mata no kolamo wenena ya mona nosámami mele minae, loti lo gedámalo. Gotikafo linate lelewai ya koina wi gedainako, yamu koli nosámami itibi-natibi ámaló.

⁴ Kamokafo we ma kouba-nabala we monala nosámaiye, loto lo edanimó, ya kema minoto eti lane? Aimola wekolala onobalalo ya lumu fou lenaife, ido auma wito minenaiye. Ido Wekolakafo olu auma wi edenami aumala mino edainako, moda auma wito minenami ne.

⁵ Ido wenena mate kamena yamu kolamo, ya kamena ma ya foli kamena naba nefa, ido ma ya fa kamena ne, loti kolafa, ido maleka yate kamena muki moda ayaidako ne, loti kolamo ne. Wenenawa muki ya inanimó luni-kanigu kolinawado ya moda koli kikitálo.

⁶ Foli kamena naba ma ne, loti kolamo wenena ya Wekola kuliya olu faka loti eti loti kolamo ne. Ido neta-mata muki no kolamo wenena ya siyane, lalole, loti Goti loumuti ya no kolamo yamu moda Wekola kuliya olu faka loti no kolamo ne. Ido neta ma moi wiyamo wenena ya ayaidana oti siyane, lalole, loti Goti loumuti, ya Wekola kuliya olu faka loti moi wiyamo ne.

⁷ Koli minafe? Lamo mono wenena muki yauti ma aimolamuko minenami ya ma minámaiye. Ido ma aimolamuko fulunami yaki ya ma minámaiye.

⁸ Kofawa minenumowa ya Wekola kuliya olu faka lotoko minone. Ido fulunumowa ya Wekola kuliya olu faka lotoko folone. Yamu ya kofawa

minenumofe, ido fulunumofe? Moda Wekola wenenala ya minone.

⁹ Aya yamu ya Kilisto fulutoto folaiguti neidami, ya folamo wenena ido kofawa minonimo wenena lakoina Wekolate minenae, loto fulutoto folaiguti neidami ne.

¹⁰ Yamu linate mate mono wenenatina ma monanina nosámaiye, loti lo gedamo ya nediti eti lo gedae? Ido linate ailo ma mono wenenatina setimuludigu koli nosámami gimamo ya nediti koli nosámami gimi minae? Lamo muki ya Gotikafo olu kalo mele ledenami ebalalo ya nedinagolone, loto kolone.

¹¹ Aya yamu ya eti limo,

Mikalo-mikalo wenena muki ya kiyani umola fi numuti wenikafo Goti ne, loti lo oloto melenagilae, loto namo kofawa minowaminowa oto minomo yamaidana oto ya kawa gedimo ya logimowe, loto Wekolakafo limo ne,
loto ka mono lufuwau (*Ais 49:18, 45:23*) ya nemo ne.

¹² Etito ya lalimo muki ya Gotidoka lawoko lawoko uto, lalimo monate yamu lo oloto melogeto ya efe loto kolito loga-miga o ledenagoliye.

Wenenate ya monate eyeti lumu fou lotenawae, loto koto moninumo ka

¹³ Etito ya wenenate monanina etito-etito nosámaiye, loto kofa lo gedámokele. E'e, mono wenenate maleka ya monate eyeti uteba witi lumu fou lotenawae, loti linanimo monatina yamu kati kife loti moni minalo.

14 Ena namo ya Wekola Yesu lulau mino edomo we yakafo auma wito eti loto kolife lo minowe: Neta-mata mona-mona nenumo olu fuma wi ledenami neta ma minámaiye. E'e, ma minámaifa, ido we makafo ya neta ama olu fuma wi nedeniye, loto kolito, ido kopa nenami, ya aimola kala etito kolami yamo olu fuma wi edenami ne.

15 Yamu kolalo. Kamo ya wekaneta nenanimo, ya mono wenenaka ma keyeto kala ligi-ligi kito siya-muluna keina kolagetoma, ya seka-muluga umanimo kanuma keleutane. Koli minabe? Kilisto ya mono wenenaka yakimu kolito folaima nenako, egaidana oto faifa nena, loto, noto wenenaka ya olu kopa o gedane? Eti o gedámalo.

16 Linate ya mona faifa lalo melone, loti kolafa, ido wenena ma geyeti koli nosámotenawae, loti ya koti kiyaba oti moinalo.

17 Yamu kolalo. Goti ya kiyabate we wekudi kilalau minionimo mona ya wete-netaki noki no kolinumo mona ma minámaiye. E'e, Goti ya kiyabate we wekudi kilalau minionimo mona ya efe limo mona, you amene mona, Ouna Felegaga lulau mino edeto lalo kolinumo mona ya ne.

18 Yamu linate ya etiti moniti Kilisto kouba-naba o edenawamo, ya Gotikafo lalo geyageto, ido wenena yaki monatina lalo eyenagilae.

19 Etito ya you amene mona melenumo kanu, ido wenenate ouni-luni-kani olu auma wi gedenumo kanu ya auma wito moni wilokele.

20 Weti-neta mamu koliti ya Goti lonola olu kopaitámalo. Neta-mata muki ya moda mo limo, faifa nenumo neta nefa, ido we makafo kala ligi-

ligi kito kopa nenami, ya netawa yaloti uteba wiyageto olu nosámami o edenami ne.

²¹ Yamu ya kefa ma nenawamofe, ido no waini ma nenawamofe, ido mona ailo-ailo melenawamo yamu mono wenenatina ya uteba witenawae, loti wenenatina yamu koliti moi winawamo, ya mona lalo melenagilae.

²² Neta mamu koli kikitamo ya moda Goti onobalalo ya linanimo luti-katigu yako koli kikito minalo. We makafo neta ya lalo ma nenako, yamu lifima ka mino nedámami ne, loto kolife lenami we ya moda lalo kolito minomo unami nefa,

²³ ido kala ligi-ligi kiyami we yakafu kopa nenami, ya koli kiki ádainako, yamu lifima ka moda mino edami ne. Koli minafe? Mona mamu koli kiki ádotu kopa melenumo, ya aya mona ya nosámami mona, lifima olu lumunami mona ya ne.

15

Yesu monala yamu kolito ege melenumo ka

¹ Lamo koli kikitonimo monate gedimo wenena ya lalimomuko kolámoto, mono wenenate ge ádamo wenena ya auma wiyámamo yamu kolito ani olu faka lenumo, ya lalo enaiye.

² Lalimo muki ya wenenate lalo enawae, loto, ido monolo gedenawae, loto kate ki gimito ani olu faka lo gedokele.

³ Etito Kilisto yaki aimolamuko kolámoto, Melafo eti loto loumami, Wenena yoka kamaga kiyamo ka ya namodoka ekelami ne,

loto ka mono lufuwau (*Sng 69:9*) nemo ka ya monala lilibami ne.

⁴ Yamu kolalo. Komu adeina afimalekati ka mono lufuwa wimo idamo, ya aya lufuwa yakafo sete-mulude olu aila wi ledageto, ya amomu kolito kiyabala enumo mona ya auma wito melemo dinawae, loto Gotikafo ka muki aya lufuwau wiyamo yakafo api gilibinaiye, loto kawa gimaito, lufuwa wiyamo ne.

⁵ Ido Goti ya olu auma wi ledami aboga ido sete-mulude olu aila wi ledami aboga yakafo linate muki oudi-luti-katigu lono olageto, ya Kilisto Yesu monala meleti luti-kati u lawoko uto,

⁶ weti lawoko wageto ya Wekolate Yesu Kilisto Melafo Goti kuliya olu faka lenawae.

Kilistokafo wenena muki ani olu faka lo gedami ka

⁷ Etito ya Kilistokafo lamoki koina wiyami yamaidana oti linate ya Goti wenenala muki yaki koina wiyalo. Aya mona yakafo Goti kuliya olu faka lenagoliye.

⁸ Aya yamu logimowe. Kolalo. Kilistokafo Goti kala ona kula yamu kolito, ya Goti ainala ukanigu fukamo Yuda wenena aunibo-kolofani ka lo mele gimami kalo winaiye, loto ani olu faka limo lono olu gedami ne.

⁹ Eti o gedami, ya ailo feka wenena yaki milumani kolami monawa ya eyeti Goti kuliya olu faka lenawae, loto eti o gedami ne. Aya yamu ka mono lufuwau ya ka ma eti limo, Etito ya ailo feka wenena minagu yau keboka loto, kulika olu faka lenami nema lo mine-nagolowe,

loto (*Sng 18:49*),

¹⁰ ido ka ma eti limo,

Linate ailo feka wenena yaki aimola wenenalaki
lakoina seti-muludigu lalo kolalo,

loto (*Lo 32:43*),

¹¹ ido ka ma eti limo,

Linate ailo feka wenena muki ya Wekola ebola-
abola lalo. Mikaumikau minamo wenena
muki ya kuliya olu faka lenawae,

loto (*Sng 117:1*),

¹² ido ka ma Aisaiyakafo eti limo,

Yesi ufa fiyami wenena yauti we ma oloto pito
enami, ya dito minoto u mikau-mikau mi-
namo wenena kiyabani we wenaba mine-
nami, ya ailo feka wenena amomu koliti
kiyabala enawae,

loto (*Ais 11:10*) ka mono lufuwau ya nemo ne.

¹³ Ena amomu kolito kiyabala o-o minonimo
mona aboga Goti yakafo koli kikito umunawagu
yau you amene mona ido lalo kolinawamo mona
ya seti-muludigu mele faito gedenami, ya Ouna
Felegaga aumala yakafo amomu koliti kiyabala
enawamo mona kulawa ya olu oloto pi gedemo
dinaiye.

*Polokafo mono lono olami yamu siya-mulunau
lalo kolami ka*

¹⁴ Ena mono wenenane-motao, linanimotina ya
mona lalo mino faito gedami, ya kolinawamo
ka muki kani-manidigu mele faito gedainako,
mono wenenatina api gilibife lenawamo aumala
ya mino gedami ne, loto nanimo linatemu kolito
ya kane lele kiyámoto, moda kolife lo minowe.

15-16 Ido Gotikafo namo ailo feka wenena minado ya uto Kilisto Yesu kouba-nabala we mine-nane, loto nasafilila nomami yamu lufuwa amau ya ka ma kati meletenaiye, loto auma wito kati oluto, etiti-etiti mona melalo, loto kawa wi fulo gedowe. Ido lonola olomo, ya Ouna Felegagakafo ailo feka wenena olu Goti felegaga wenenala o gedageto, ya Goti onobalalo lalo enawamo wenena umunae, loto yokila ki umamo yaidana oto ya Goti kala kuwa lalo lo oloto melowe.

17 Yamu Goti lonola olomo, ya Kilisto Yesu lulau mino edeto sene-muluneu lalo kolitoko olu minowe.

18 Neta mamu ya ka ma ádenagolowe. Neta lawoko, Kilistokafo namodoka mino nedaito lonola olomo yamuko lenagolowe. Ailo feka wenena koliti golodenawae, loto amokafo mino nedaito, ya kawa kuwa lo oloto meletu, lonowa oluto,

19 Ouna aumala mino nedami yakafo Goti aumala gilibinae, loto neta ma olu oloto pi gedoneto muluni idami mona melomo, ya Yelusalemu numudoti utoto oto eba nedo-nedo monimo uto uto faiga Ililikumu ebalo o fedomo, yalo yaki Kilisto kala kuwa lalo ya kolinawae, loto lo oloto melomo lonowa ya olu fuli lowe.

20 Etito olomo, ya we makafo numuna lagi fitaido ya namo mene oto kuwámenagolowe, loto Kilisto kuliya yamu kolámamo ebalo ya kawa kuwa lalo lo oloto melenae, loto auma wito kolito, ya lonowa olowe.

21 Aya yamu ya eti limo,

Amomu ka ma lo oloto mele gimámamo wenena ya kolinagilae. Ido kala kuwa kolámamo

wenena ya kolife lenagilae,
loto ka mono lufuwau (*Ais 52:15*) ya nemo ne.

Polokafo Lomu wenena minadoka enae, loto logimami ka

²² Aya yamu ya linatedoka yaki enae, loto kolomo, ya kamena-kamena kanu ku nedaito minofa,

²³ ido oiya ama ya eba amalo lonowa olunamo ma minámainako, adeinati linatedoka enae, loto kolomo yamu ya

²⁴ aiga kefola Sipeni ebalo unae, loto kanu kofalalo linateki koina wito omunekafo geyeto, sene-muluneu lalo kolito mino kolimo dito, linate ane olu faka lenawado ya Sipenidoka unamo ne.

²⁵ Yalo unamo nefa, ido oiya eti-mati ya Yelusalemuka uto ya Goti felegaga wenenala yalo minamo ya ani olu faka lenae, loto wowe.

²⁶ Aya felegaga wenenawadoka ya kadunamu folamo kamena naba ya o fedami, yamu mono wenena Masedonia ebalo ido Akaiya ebalo minamo yate kifana-koukameni yauti ma giminune, loti lalo koliti mau wi gede kolamo,

²⁷ ya aya Yuda wenena mono netanina yauti Gotikafo ailo feka wenena gimamima nenako, yamu aya wenenawa mikaleka netanina yauti lifima itibiti Yuda wenena ani olu faka loti giminune, loti lalo koliti, etiti lifima gimamoma ya itibiti giminawamo ne.

²⁸ Etiti netanina yauti olu mau wi gedemo uti, mono mona kulawa anelo moda melato, ya oiya namo wenenawa giminae, loto oluto uto gimitoto,

²⁹ yaloti Sipenika unae, loto kanu kofalalo ya linate geyenagolowe. Etito linatedoka enamo ya faifa ámenagolowe. Kilstokafo olu lalo o ledemo idami mona oude-lute-kateu mele faitenaiye, loto enagolowe.

³⁰ Ena mono wenenane-motao, kati oluto ka auma wito logimomo ya kolalo. Linate Wekolate Yesu Kilisto yamu koliti, ido Ounakafo setemulude gimi-gimi onimo mona olu oloto pi lomami yakimu koliti, ya ane olu faka loti namoki Goti loumu-umu omo lonowa ya lakoina auma wito olunune, loti namomu koliti loumalo.

³¹ Eti enawamo, ya Yudia eballo ka koliti kolámoti amo wenena aniguti ya olu omune ko nedo, loto loumomo, ido felegaga wenenala Yelusalemudoka minamo ya ani olu faka lenamo lonowa ya lalo eyenawae, loto loumomo, ya linate lakoina ayaida oti loumalo.

³² Etito ya Goti lalo kolageto ya linatedoka oto, sene-muluneu lalo kolito linateki mino kolinae.

³³ Ena Goti you amene mona aboga ya linateki muki mino gedenaiye. Ona.

16

Aiyo-koiyo ka ma fulo gedami ka

¹⁻² Ena mono atetefo Fibi ya Senkilia numudoka monolo mau wi-wi amo wenena kouba-naba o gede-gede imo wena minami yakafo namoki ido mono wenenala muki ade olu faka limo wenama nenako, yamu linatedoka enaido ya Wekola lulau mino edeti felegaga wenena mona melefe lo gedenawamo mona ya mele edeti amoki koina witi,

ya neta mamu kolinami ya ana olu faka lalo, loto kuliya ido monala etito oloto pi gimowe.

³ Ena Kilisto Yesu lulau mino edeto lono lakoina olonimo wena Pilisilate wanafo Akuilate ya aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

⁴ Lele ya komu namomu koliti fa fulunaliye, loti ane olu faka lami yamu siyane, lalole, loto kolomo ya namoko minámaiye. Ailo feka wenena eba nedo-nedo monolo mau wi-wi amo wenena muki ya lele yamu koliti, siyane, lalole, loti Goti loumu minae.

⁵ Ido lele ya numunigu monolo mau wi-wi amo wenena muki yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

Ena sene-mulune umomo we Epainetusi yaki aiyo-koiyo ka fulu edomo ya loumalo. Amo ya Esia ebaló Kilisto koli kikito umamo wenena yauti kana apito koli kikito umami we ya minaiye.

⁶ Ido Malia ya linatemu kolito mono lono auma wito olu gedami wena yaki aiyo-koiyo ka fulu edomo ya loumalo.

⁷ Ido nanimo wenenane Adolonikusite, Yuniyasite u komu mele nedeti Kilisto lulau mino edami we lele ya aposolo lono olami we kuliyai we minoti, ya komu ya namoki lakoina nela wi ledamo ne. Aya we lele yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

⁸ Ido Wekola lulau mino edeto sene-mulune umomo we Ampiliyatusi yaki aiyo-koiyo ka fulu edomo ya loumalo.

⁹ Ido Kilisto lulau mino edeto lono lakoina olonimo we Ubanusi, ido sene-mulune umomo we Sitakisi yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹⁰ Ido Kilisto lulau mino edeto mono mona ona kula melemo idami we Apelesi yaki aiyokoiyo ka fulu edomo ya loulalo.

Ido Alistobulusi numunau minamo wenena yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹¹ Ido nanimo wenenane Helotiyoni yaki aiyo-koiyo ka fulu edomo ya loulalo.

Ido Nasisusi numugu minamo yauti Wekola lulau mino edamo wenena yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹² Ido Wekola lulau mino edeto mono lono auma witi olami wena lele Tilifinate, Tilifosate ya aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

Ido sete-mulude umonimo wena, Wekola lulau mino edeto auma wito mono lono olami wena Pesisi yaki aiyo-koiyo ka fulu edomo ya loulalo.

¹³ Ido Wekola lulau mino edami we lalo lema Lufusi, ido olafo ya namo onefo yaidana oto minami wena yaki aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹⁴ Ido wemomo ma Asinkilitusile, Filegonile, Hemesile, Patolobasile, Hemasile, ido mono weni ma mino gedamo wemomo maki, ya aiyo-koiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹⁵ Ido we wena Filologusile Yuliale, ido we ma Neleusi emonalale, ido Olimpasile, ido felegaga wenena mino gedamo muki yaki aiyokoiyo ka fulu gedomo ya logimalo.

¹⁶ Ena linate mono wenenatina geyeti aiyokoiyo ka logimiti ya felegaga mona meleti abusa wi gedalo.

Eba negu-negu ya monolo mau wi-wi amo wenena muki yate aiyo-koiyo ka ya linate fulo gede minae.

Mono olu kopaitamo wenena yamu logimami ka

¹⁷Ena mono wenenane-motao, namo kati oluto ka ama auma wito logimowe. Kolalo. Linate api gilibonimo ka kolife loti kolamo, ya wenena mate ádoti, ailo, ika oti iya mele foki gedenawamo ka lenawamo wenena ya geyefe loti, meti gimalo.

¹⁸Yaidana wenena yate Wekolate Kilisto kouba-naba o edámæ. E'e, inanimi ukani-luni-kani kouba-nabala lono oluti, ya leya folami ka, ka magu suki loti ya monanina kolife ádamo wenena luni-kani kola wi gede minae.

¹⁹Ido linate golodamo monatina yamamu wenena muki kolanako, yamu linatemu kolito senemuluneu lalo kolowe. Etito mona lalo me-lenawamo ka manidigu minageto, ido nosámami mona yamu kolámenawæ, loto senemuluneu ya linatemu kolowe.

²⁰Ena you amene mona aboga Gotikafo kama fana áumageto ya Satani fulo kiyadi feu-mau itageto leya wi edenagilæ.

Wekolate Yesu nasafilila ya linatedoka mino gedenaiye.

Aiyo-koiyo ka ma logimami ka

²¹Ena mono lono lakoina olomi we Timoti, ido nanimo wenenane Lusiusile, Yesonile, Sosipatale yate aiyo-koiyo ka ya linate fulo gede minae.

²²Ido namo Tetiusi ya Polo welaloti oluto nanimo anekafo lufuwa ama wiyomo we yaki Wekola

lulau mino edeto aiyo-koiyo ka ya linate fulo gede minowe.

²³⁻²⁴ Ido Gaiyusi yaki aiyo-koiyo ka ya linate fulo gede minaiye. Amo numunau ya namoki ido monolo mau wi-wi amo wenena muki yaki nasafili o lede-lede imo ne.

Ido numuna meya naba ama kifana kiyaba imo we Elastusi ido mono wetete ma Kuatusi yaki aiyo-koiyo ka ya linate fulo gede minaiye.

[Wekolate Yesu Kilisto nasafilila ya linate muki mino gedenaiye. Ona.]

Goti kuliya olu faka lenumo ka

²⁵ Ena Goti olu auma wi kiki lo gedenami aumala moda mino edami ne, loto Yesu Kilisto kala kuwa, lo oloto mele-mele omo kawa kuwa lalo yakafo eti limo ne. Aya kawa kuwa, falukami ka ya adeina monau akaimati lo oloto melámaifa,

²⁶ ido oiya ama ya polofete we lufuwa wiyagu ya minowa-minowa omo idami we Goti lo melami kalo ya mikalo-mikalo wenena muki ya kolife loti, koli kikitoti golodenawae, loto olu oloto pi gedami ne.

²⁷ Aya ka manenau nemo we Goti lawoko yako Yesu Kilisto yamu ya kuliya naba-naba mino edamima ya moda minomo dito minowa-minowa oto nemo ne. Ona.

Gotiki olu kutifi ledami ka kofawa
The New Testament in the Komongu dialect of the
Siane Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Siane long Niugini

copyright © 1991 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siane

Dialect: Komongu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

16002536-bc8f-5779-8e88-c1fed5ba4079